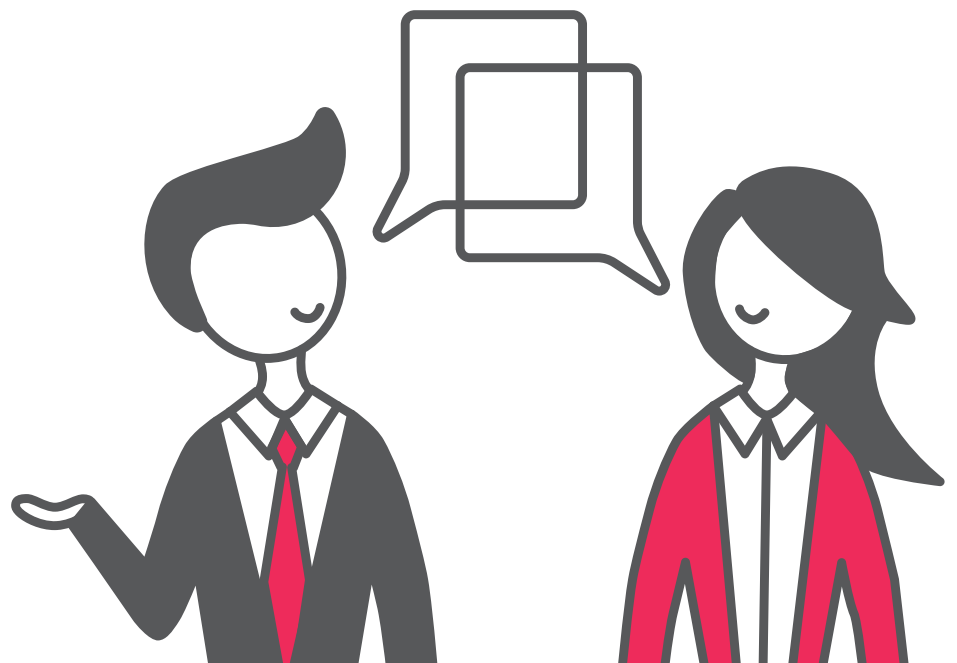

Michał Kruszyński, Bartosz Tarnowski

PODRĘCZNIK
DO DEBAT
OKSFORDZKICH

dla debatantów, sędziów,
nauczycieli, organizatorów

Michał Kruszyński, Bartosz Tarnowski

PODRĘCZNIK DO DEBAT OKSFORDZKICH

dla debatantów, sędziów, nauczycieli, organizatorów

Edycja: Jakub Rusak

Projekt graficzny: Wiktoria Sus

SPIS TREŚCI

WSTĘP	str. 4
OD AUTORÓW	str. 5

I. Dlaczego debatujemy	str. 6
II. Dlaczego warto debatować	str. 7
III. Krótka historia debaty oksfordzkiej w Polsce	str. 9
IV. Czym jest debata oksfordzka?	str. 10
V. Inne formaty debatanckie w Polsce	str. 11

CZĘŚĆ DLA DEBATANTÓW

I. Przed pierwszą debatą	str. 14
II. Przygotowanie do debaty	str. 15
III. Tworzenie strategii logicznej	str. 16
IV. Rodzaje tez i ciężary dowodu	str. 20
V. Charakteryzowanie świata w debacie	str. 22
VI. Argumentacja	str. 24
VII. Kontrargumentacja	str. 28
VIII. Ważenie argumentów	str. 31
IX. Wystąpienia publiczne	str. 33
X. Pytania, informacje, Ad Vocem	str. 35
XI. Logika w debatach	str. 36
XII. Erystyka	str. 37
XIII. Etyka debaty	str. 39

CZĘŚĆ DLA SĘDZIÓW

I. Zasady sędziowania debat oksfordzkich	str. 43
II. Porównywanie analityczne obu drużyn	str. 45
III. Sędziowanie różnych rodzajów tez	str. 46
IV. Punktacja	str. 48
V. Prowadzenie obrad sędziowskich	str. 50
VI. Komentarz zwrotny	str. 51

CZĘŚĆ DLA NAUCZYCIELI I ORGANIZATORÓW

I. Jak zorganizować debatę na lekcji	str. 55
II. Jak zorganizować turniej debat oksfordzkich	str. 56
III. Od kogo można uzyskać pomoc	str. 57

O AUTORACH	str. 59
------------------	---------

WSTĘP

Drodzy czytelnicy,

oddajemy w wasze ręce pierwszy w historii podręcznik do debat oksfordzkich. Powstał on na kanwie doświadczeń, które zbieraliśmy wspólnie przez lata debatowania, sędziowania, trenowania oraz organizowania turniejów i wydarzeń debatanckich. Wiedza, którą staraliśmy się przekazać, wynika z naszej praktyki oraz wielu dyskusji i wspólnych rozmów z całym środowiskiem debatanckim w Polsce.

Wierzymy, że debata oksfordzka powinna być ogólnodostępnym narzędziem do rozwoju osobistego oraz poprawy jakości dyskursu publicznego. Właśnie dlatego oddajemy zdecydowaną większość naszej wiedzy i doświadczeń całego środowiska w formie bezpłatnego podręcznika, tak by każdy mógł mieć do niego dostęp.

Format debaty oksfordzkiej przez lata istnienia w Polsce był formatem płynnym, a jego ostateczna wersja krystalizowała się przez cały ten czas. W związku z tym korzystamy wyłącznie z wzorców, które są propagowane na wydarzeniach takich jak: Polski Kongres Debat, Akademickie Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich, Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich, Warszawska Liga Debatancka, Tarnowska Liga Debatancka, Szkoła Debaty w Krakowie, Poznańska Liga Debat, Pomorska Liga Debat, Wrocławska Liga Debat Oksfordzkich i wielu innych.

W Polsce pojęcie „debata oksfordzkiej” jest często używane jako określenie opisujące debatę pokazową lub mniejsze wydarzenia edukacyjne w zmodyfikowanej formie. W tym sensie nie jest to format debaty oksfordzkiej, który jest uznawany powszechnie przez środowisko debatanckie. W poniższym podręczniku będziemy skupiać się przede wszystkim na formacie turniejowym debaty oksfordzkiej, który jednak z powodzeniem można zaaplikować do wydarzeń edukacyjnych, pokazowych, facyliatatywnych (mediacyjno-animacyjnych) lub wychowawczych.

Podręcznik został podzielony na trzy części:

- dla debatantów i debatantek,
- dla sędziów debat oksfordzkich,
- dla nauczycieli i organizatorów.

Wszystkich zachęcamy jednak do lektury całości podręcznika – dla debatantów i debatantek perspektywa sędziów debaty jest bardzo istotna; nie wyobrażamy sobie też jurorów udzielających informacji zwrotnej bez pogłębionej wiedzy o argumentacji. Tak samo każdy i każda z nas może zapragnąć dzielić się narzędziem, jakim jest debata – do czego przyda się prędzej czy później część dla nauczycieli i organizatorów wydarzeń.

Uzupełnieniem tego podręcznika jest strona internetowa debataoksfordzka.pl, na której znajdują się filmy instruktażowe z ćwiczeniami rozszerzającymi kwestie omówione poniżej. Serdecznie zapraszamy do lektury oraz do odwiedzenia naszej strony.

OD AUTORÓW

Chcielibyśmy podziękować wszystkim osobom i instytucjom, bez których ten podręcznik by nie powstał. Nie sposób tu wymienić każdego z osobna, aczkolwiek uważamy, że powinniśmy wyróżnić kilka szczególnie ważnych postaci na naszej debatanckiej drodze.

Dziękujemy Aleksandrowi Pawlickiemu, założycielowi Warszawskiej Ligi Debatanckiej, który sędziował nasze pierwsze debaty, a potem pozwolił nam dołączyć do grona sędziowskiego. Dzięki jego pracy tysiące licealistów, łącznie z nami, otrzymało platformę i narzędzia do merytorycznej i kulturalnej dyskusji.

Dziękujemy całemu środowisku debatanckiemu w Polsce. Nasza wiedza wynika wprost z wieloletniej wymiany doświadczeń i setek wspólnych debat. Dziękujemy wszystkim organizacjom, które przyczyniają się do tego, że kolejne generacje młodych osób mogą rozwijać się dzięki dziesiątkom wydarzeń edukacyjnych organizowanym każdego roku.

Dziękujemy sędziom, trenerom oraz naszym przyjaciołom z Fundacji Nowy Głos w całej Polsce: za każde dobre słowo, za każdą wspólną debatę, za całą waszą pracę na rzecz lepszej debaty publicznej i za niezliczone godziny, które spędzamy z naszymi uczniami.

Od Bartosza:

Umiejętności i wiedzę zawartą w tej książce zawdzięczam przede wszystkim tym, od których na różnych etapach kariery zawodowej mogłem się uczyć. Nie sposób wymienić tutaj wszystkich, niemniej na pewno muszę wymienić mojego wspaniałego brata. Maciej, bez dyskusji z tobą, nieustannej wymiany spojrzeń na różne tematy nie byłoby połowy tego, co napisałem. Dziękuję i proszę o więcej.

Niezwykłe źródło inspiracji i motywacji do pracy na co dzień stanowi przyjaźń z Dorotą Kaiper, Anną Radlińską, Maciejem Gutowskim, Arkadiuszem Szymankiem i praca z wszystkimi, którzy współtworzą środowisko skupione wokół Fundacji Nowy Głos. Praca nad tym, co kocham, to przywilej; to, że dzięki tej pracy was poznałem, to prawdziwy skarb.

Od Michała:

Chciałbym podziękować wszystkim moim partnerom i partnerkom debatanckim, z którymi podbijałem turnieje, przegrywałem debaty i wspólnie uczyłem się na błędach. Dziękuję Gabrieli, Magdalenie, Kubie, Dorocie, Pawłowi, wszystkim trzem Maciejom, Weronice i Adamowi.

Z perspektywy szerzenia naszej pięknej idei, chciałbym podziękować liderom i liderkom środowisk debatanckich w całej Polsce. Godziny dyskusji, ścierania się poglądów, merytorycznych sporów i wspólnej organizacji wydarzeń debatanckich zapamiętam do końca życia.

Nic jednak nie mogłoby się ostatecznie udać, gdyby nie przyjaciele i przyjaciółki z Fundacji Nowy Głos, którą razem stworzyliśmy, razem budowaliśmy i razem będziemy z nią rosnać. Gdyby ktoś powiedział mi 5 lat temu, że będę prezesem ogólnopolskiej organizacji debatanckiej, która organizuje wydarzenia edukacyjne dla tysięcy osób, to uznałbym to za dobry żart. Cóż, to wy sprawiliście, że ten żart stał się rzeczywistością.

I. Dlaczego debatujemy

Debata oksfordzka jest przede wszystkim efektywnym narzędziem edukacyjnym. Dzięki swojej formie, łączy w sobie naukę najważniejszych umiejętności związanych z wystąpieniami publicznymi i promocją kulturalnego dyskursu. Dzięki odpowiednio dobranym tezom pomaga dostrzegać wielopłaszczyznowość świata oraz rozumieć punkt widzenia drugiej strony. Dodatkowo debatowanie jest unikalną zachętą do tego, by zgłębiać wiedzę nie tylko podczas przygotowania do wystąpienia, ale również na co dzień, ponieważ to właśnie wiedza jest jednym z najpotężniejszych narzędzi, których można użyć w debacie.

Oczywiście zalet debatowania jest wiele. W poniższym opracowaniu postanowiliśmy wymienić te najważniejsze, by osoby, które są jeszcze niezdecydowane, mogły zrozumieć, dlaczego tysiące osób na całym świecie poświęcają swoje młode lata, by pielęgnować swoje umiejętności oratorskie oraz by edukować coraz większą część naszego społeczeństwa.

1. Wystąpienia publiczne:

- panowanie nad stresem i innymi emocjami towarzyszącymi podczas wystąpienia
- nauka postawy ciała i gestykulacji
- ćwiczenie emisji głosu, akcentowania i poprawnej dykcji
- nauka mówienia w sposób przekonujący i przykuwający uwagę
- nauka przygotowania do wystąpienia i pisanie mów
- umiejętność zarządzania czasem wypowiedzi

2. Umiejętności analityczne:

- tworzenie rozbudowanych i przekonujących argumentów
- rozkładanie wypowiedzi oponenta na czynniki pierwsze; dostrzeganie luk logicznych
- szybkie reagowanie na pytania i informacje
- umiejętność porównywania i ważenia argumentów
- rozpoznawanie i zwalczanie chwytów erystycznych

3. Kultura słowa:

- nauka kultury dyskusji
- szacunek do oponenta
- rozwijanie umiejętności pracy w grupie
- rozpoznawanie szkodliwych generalizacji

4. Umiejętności związane z przygotowaniem do tez:

- dogłębne rozumienie problemów społeczeństwa i świata
- rozumienie wielopłaszczyznowości większości sporów społecznych
- rozwój empatii wobec argumentów przeciwników
- rozumienie wagi tematów dyskursu publicznego
- nauka i specjalizacja w konkretnych tematach

II. Dlaczego warto debatować

Anna Brzostek - nauczycielka, twórczyni i trenerka „Collegium Rhetoricum”, jednej z najaktywniejszych i najbardziej rozpoznawalnych drużyn debatanckich w kraju:

Debaty stanowią nieocenione narzędzie edukacyjne pozwalające spojrzeć na dany problem wielowymiarowo i wielopłaszczyznowo; są fundamentem krytycznej analizy omawianego zagadnienia, przez co dają możliwość, szerszego spojrzenia na własne argumenty, ale również na kontrargumenty. Debaty uczą cierpliwości, słuchania innych mówców, ale też piękna ciszy – dla tych kwestii jest tak mało miejsca w dzisiejszym, zabieganym świecie, co czyni debaty tym bardziej wyjątkowym narzędziem edukacyjnym.

Joanna Grabowska - mistrzyni X edycji Warszawskiej Ligi Debatanckiej w drużynie XIV LO im. Stanisława Staszica, najlepsza mówczyni VII edycji Mistrzostw Polski Debat Oxfordzkich, zawodniczka reprezentacji Polski na World Schools Debating Championship 2019:

Debaty, choć wydaje się to nieprawdopodobne, dały mi mnóstwo możliwości i wiele zmieniły w moim życiu. Asia sprzed debat nie znalazłaby w sobie tyle odwagi, by wyjść przed widownię i mówić składnie przez 4, 5 czy 7 minut. Asia bez debat nie wiedziałaby nic – a w każdym razie dużo mniej – o aktualnych problemach polityki międzynarodowej, miałaby zerowe pojęcie o gospodarce i dużo mniej kompleksową wiedzę o ekologii. Asia bez debat nie poznałaby tylu fantastycznych ludzi i nie odwiedziła tylu fantastycznych miejsc – tak dalekich nawet jak Tajlandia! Asia bez debat byłaby inną osobą niż ja – dlatego właśnie debatuję. By dalej czerpać z debat wszystkie te umiejętności, wiedzę i inne korzyści, ale i po to, by inni zobaczyli, że coś takiego istnieje i wiele można z tego wyciągnąć – żeby przekazać pałeczkę dalej.

Agnieszka Świtalska - nauczycielka, koordynatorka Warszawskiej Ligi Debatanckiej szkół podstawowych i gimnazjów, trenerka drużyn wygrywających i osiągających wysokie pozycje w Warszawskiej Lidze Debatanckiej:

Po rozpoczęciu pracy w szkole dość szybko uświadomiłam sobie, że we współczesnej edukacji publicznej wciąż brakuje miejsca na angażowanie uczniów czy chociażby zainteresowanie ich aktualnie trwającymi w debacie publicznej sporami, wykraczającymi poza ramy podstawy programowej. I dlatego zaczęłam szukać narzędzia, które z jednej strony umożliwiłoby mi skonfrontowanie uczniów z szeroko rozumianymi problemami obecnego świata, z drugiej zaś nauczyło ich słuchać innych i umiejętnie korzystać z dostępnej wiedzy. Tak trafiłam na debaty oksfordzkie.

Adrian Matak - brązowy medalista VIII edycji Warszawskiej Ligi Debatanckiej w drużynie I SLO „Bednarska”, student London School of Economics:

Udział w debatach podczas liceum był zdecydowanie najlepszą rzeczą, która mogła przytrafić się mojej edukacji. Pomijam nawet wiedzę na dziesiątki tematów politycznych, ekonomicznych czy kulturowych, którą mogłem poszerzyć pracując nad тезami, a której nie zdobyłbym siedząc w ławce. Debaty oksfordzkie przede wszystkim nauczyły mnie pluralizmu, logicznego myślenia i tego, że jest wiele pytań, na które istnieje więcej niż jedna, definitywna odpowiedź. Myślę, że dzięki temu jestem w stanie lepiej komunikować się z innymi, a przede wszystkim tymi, z którymi się nie zgadzam.

III. Krótka historia debaty oksfordzkiej w Polsce

Debata oksfordzka została stworzona na bazie doświadczeń klubów debatanckich z renomowanych brytyjskich uniwersytetów, takich jak Oxford Union Society i Cambridge Union Society, które już od początków XIX wieku organizowały debaty publiczne na społecznie istotne tematy.

W Polsce debata oksfordzka pojawiła się po raz pierwszy w 1994 roku za sprawą prof. Oksfordu Zbigniewa Pełczyńskiego. To właśnie on zaczął używać jej jako narzędzia do nauki merytorycznej dyskusji i wystąpień publicznych dla przyszłych liderów politycznych w ramach działalności Fundacji Szkoła Liderów. Format debaty został szybko dostrzeżony przez licznych edukatorów współpracujących ze Szkołą Liderów i rozprzestrzeniony w całej Polsce.

Z początku był niesprecyzowany, podlegał ciągłym zmianom i służył głównie do szkoleń i debat publicznych z udziałem dziennikarzy, publicystów, polityków czy ekspertów. Z czasem odkryto jednak potencjał tego formatu jako doskonałego narzędzia w kształtowaniu młodszych pokoleń – przede wszystkim uczniów szkół średnich i studentów. Zaczęto organizować pierwsze turnieje o zasięgu regionalnym, takie jak Warszawski Konkurs Debat Oksfordzkich (przekształcony w Warszawską Ligę Debatancką), Krakowską Szkołę Debaty, czy Tarnowską Ligę Debatancką. Pomiędzy regionami widać było jednak znaczącą różnicę w przebiegu debaty (liczbie mówców, czasie trwania mów, sposobach rozumienia debaty i jej oceny), ale dzięki organizacji turniejów o zasięgu ogólnopolskim (m.in. Mistrzostw Polski Debat Oksfordzkich dla szkół średnich i Akademickich Mistrzostw Polski Debat Oksfordzkich) oraz Polskiego Kongresu Debat ten stan rzeczy uległ zmianie. Obecnie można mówić o tym, że format debat oksfordzkich jest ujednolicony, a na turniejach w całej Polsce sędziowie mają zbliżone kryteria oceny debaty.

Dziś w całej Polsce funkcjonuje wiele stowarzyszeń i fundacji, które zajmują się upowszechnianiem debaty oksfordzkiej, szkoleniem uczniów, studentów i nauczycieli oraz organizacją turniejów debat w tym formacie. Do najważniejszych należą: Fundacja Nowy Głos, Krakowskie Stowarzyszenie Mówców, Fundacja Edukacyjna G5, Instytut Debaty Publicznej, Stowarzyszenie Nowe Przestrzenie czy Fundacja Projekty Edukacyjne. Dzięki ich ścisłej współpracy udaje się prowadzić ogólnopolskie turnieje debatanckie dla uczniów szkół średnich i studentów oraz tworzyć i upowszechniać standard debaty, obowiązujący w całej Polsce.

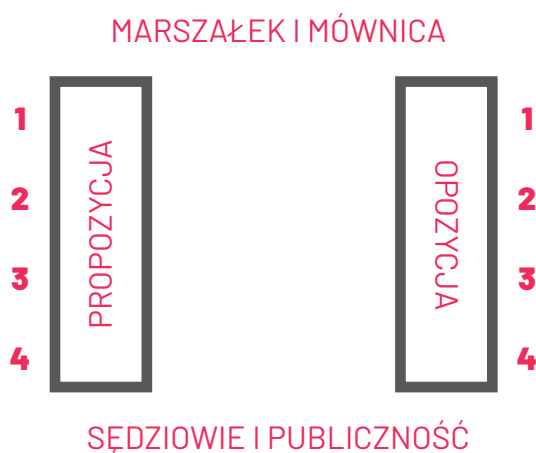
IV. Czym jest debata oksfordzka?

Debata oksfordzka jest to sformalizowana forma dyskusji pomiędzy dwoma czteroosobowymi drużynami. Toczy się ona nad podawaną z wyprzedzeniem (najczęściej tygodniowym) tezą – jasnym stwierdzeniem, które można potwierdzić lub obalić (np. Doping w sporcie powinien zostać dozwolony). Na 15 minut przed rozpoczęciem debaty drużyny w wyniku losowania przeprowadzanego przez sędziego stają się drużyną propozycji (broniącą podanej tezy) i opozycji (mającej ją obalić).

Debatę oksfordzką prowadzi marszałek. Jest to osoba, która czuwa nad uroczystym przebiegiem debaty – zaprasza mówców do wygłoszenia swoich mów, pilnuje czasu wystąpień oraz dba o niezakłócony przebieg danej przemowy. Drużyny występują naprzemiennie, zaczynając od pierwszej mowy propozycji aż do czwartej mowy opozycji. Wystąpienia trwają 5 minut, po tym czasie marszałek powinien odebrać głos osobie przedłużającej swoje przemówienie. Drużyna ma również prawo odnieść się do wystąpienia przeciwników za pomocą dwóch pytań lub informacji zgłaszanych poprzez podniesienie ręki (każdy mówca podczas swojej mowy powinien przyjąć dwa pytania lub dwie informacje, o ile takie się pojawią).

Podczas debaty mówcy powinni w swoich wystąpieniach przede wszystkim wywiązać się z konkretnego zadania (zob. tabela poniżej).

1 mówca	Precyzuje pojęcia w tezie i rozpoczyna argumentację
2 mówca	Kontynuuje argumentację
3 mówca	Zbija argumenty opozycji
4 mówca	Podsumowuje debatę

Ważnym elementem debaty oksfordzkiej jest również wzajemny szacunek wyrażany m.in. za pomocą ubioru (zarówno uczestników debaty, jak i sędziów obowiązuje strój galowy) i sposobu odnoszenia się do swoich oponentów (zwroty grzecznościowe obowiązują bez względu na stopień znajomości uczestników). Za zachowania uchybiające kulturze i zasadom debaty lub obraźliwe dla przeciwników czy innych osób na sali, sędziowie mogą przyznać punkty ujemne, a w skrajnych przypadkach marszałek debaty może wyprosić daną osobę z sali lub nawet zakończy całą debatę.

V. Inne formaty debatanckie w Polsce

Debaty Brytyjskie Parlamentarne

Drugim największym formatem w Polsce, a najpopularniejszym na świecie, są debaty brytyjskie parlamentarne (BP – eng. British parliamentary debates). BP jest formatem sportowym, w którym udział biorą cztery drużyny: otwierającego rządu, otwierającej opozycji, zamykającego rządu i zamykającej opozycji. Temat (eng. motion) debaty oraz pozycja w debacie ujawniane są drużynom 15 minut przed rozpoczęciem debaty. Mówcy mają do dyspozycji 7-minutowe wypowiedzi oraz mogą zgłaszać swoje pytania i uwagi innym uczestnikom w trakcie debaty.

Wieloletnia działalność klubów debat z Warszawy, Krakowa i Poznania zaowocowała natomiast trzynastoma edycjami Mistrzostw Polski Debat Parlamentarnych oraz powstaniem kolejnych klubów debat m.in. w Białymstoku, Lublinie i Rzeszowie. Największymi osiągnięciami polskiej społeczności debat brytyjskich parlamentarnych jest zorganizowanie Uniwersyteckich Mistrzostw Europy w Warszawie w 2016 r. oraz zdobycie tytułu mistrzów świata w kategorii English as a foreign language (EFL) przez członków Klubu Debat UAM Dawida Bartkowiaka oraz Stanisława Stefaniaka.

W Klubie Debat uczymy kluczowych umiejętności w dzisiejszym świecie – krytycznego myślenia i precyzyjnego wypowiadania się. Nasze spotkania to świetna szansa na poznanie pełnych zapału młodych ludzi, rozwijanie różnorodnych zdolności poprzez organizację debat publicznych, treningi i częste wyjazdy na krajowe lub międzynarodowe turnieje debat parlamentarnych. To także wspaniała okazja do przemyślenia i przedyskutowania podstawowych problemów społecznych z różnych perspektyw i punktów widzenia. Zapraszamy!

Alicja Filbier, Jan Błoński, Klub Debat Uniwersytetu Warszawskiego

Lincoln-Douglas

Poza debatami oksfordzkimi oraz debatami parlamentarnymi, zdecydowanie mniej popularne, ale nie mniej interesujące są debaty w formacie Lincoln-Douglas. Historia debat L-D sięga roku 1858, kiedy to Abraham Lincoln oraz Stephen A. Douglas rozpoczęli serię debat przedwyborczych jako kandydaci na mandat senatorski.

Jest to format debaty 1 na 1, gdzie dwóch mówców debatuje przeciwko sobie. Temat debaty znany jest z wyprzedzeniem, a mówcy mają za zadanie obronić wylosowanej wcześniej strony. W Polsce debaty L-D są organizowane przez Studenckie Koło Naukowe Badań nad Konkurencyjnością w Szkole Głównej Handlowej, które działa pod opieką prof. dra hab. Tomasza Dołęgowskiego.

CZĘŚĆ DLA DEBATANTÓW

I. Przed pierwszą debatą

Za wami warsztaty. Jedziecie na swój pierwszy turniej czy innego rodzaju wydarzenie debatanckie. Jeszcze nie do końca wiecie, jak podejść do debaty, co mieć ze sobą, co przyda się w jej trakcie, co zdecyduje o zwycięstwie, jak będzie przebiegać argumentacja przeciwnika, czy na wszystko jesteście przygotowani.

Spokojnie. To tylko debata. I parę prostych kroków (o których napiszemy w tym rozdziale) wystarczy, by pomóc wam opanować sytuację i zmniejszyć stres. Pamiętajcie – pierwszy raz jest najtrudniejszy, a częsta praktyka sprawia, że sytuacja staje się coraz bardziej komfortowa i zaczyna się czerpać z debatowania coraz większą przyjemność.

1. Co wziąć na debatę, by ułatwić sobie życie

Przede wszystkim – teczkę albo podkładkę, czyli coś, co pozwoli uporządkować kartki z notatkami. Dzięki temu nie tylko unikniecie chaosu i zmniejszycie ryzyko zgubienia ważnych informacji tuż przed debatą, ale też będziecie wyglądać bardziej profesjonalnie (na turniejach nie zawsze będziecie mieli do dyspozycji mównicę).

Drugą istotną rzeczą jest posiadanie kilku długopisów – jeden może się wypisać w najmniej oczekiwanym momencie. I nawet jeśli macie z góry przygotowane przed debatą argumenty i punkty, warto mieć długopis, by w jej trakcie móc bezgłośnie porozumieć się z resztą drużyny (np. jeśli ktoś z was zauważy jakąś istotną kwestię lub myśl) lub zapisać coś, do czego musicie odnieść swój punkt/argument. Jeśli lubicie zaznaczać ważne kwestie kolorami, weźcie koniecznie markery.

Zaopatrzenie się też w kilka-kilkanaście czystych kartek, które dadzą wam możliwość zapisania dodatkowych rzeczy ważnych w debacie oraz w małe kartki samoprzylepne – umożliwią one bezszelestną komunikację z drużyną w trakcie debaty. Nie podawajcie ich jednak sobie już w trakcie mowy – raczej rozproszą one kogoś, kto już jest w ferworze swojego wystąpienia, zamiast przekazać mu coś naprawdę istotnego.

I najważniejsze – weźcie ze sobą butelkę wody lub bidon. Nawilżanie gardła w trakcie turniejów jest kluczowe!

2. Przed turniejem, debatą, mową

Wyśpijcie się. Właściwa ilość snu zapewni wam odpowiednią koncentrację w trakcie turnieju. Oczywiście nie zawsze jest to możliwe, niemniej jednak odpowiedni odpoczynek jest czynnikiem, którego nie warto bagatelizować.

Postarajcie się stawić na miejsce (otwarcia wydarzenia, losowania stron etc.) piętnaście minut przed godziną, o której musicie zacząć przygotowania. W takiej sytuacji niespodziewane korki czy awarie komunikacji miejskiej nie będą wam straszne i nie wpadniecie na wydarzenie w pośpiechu.

Przed debatą postarajcie się oswoić z miejscem, w którym debatujecie – wejdźcie do którejś z sal, sprawdźcie, z jakiego miejsca będziecie przemawiali, jaki stamtąd jest widok na oponentów, jury i publiczność. Takie przygotowanie sprawia, że znacznie mniej czynników będzie w stanie was zaskoczyć podczas właściwej debaty.

Stres przed wystąpieniami publicznymi najczęściej jest stresem przed nieznanym. „Jak nam pójdzie? Czy powiemy wszystko to, co ważne?”. Aby nie odczuwać tego typu niepokoju, najlepiej wypracować własny rytuał przed debatą. Pozwala on opanować mózgowi sytuację i „oswoić ją” jako coś znanego – wówczas okoliczności czy stawka przestają mieć tak duże znaczenie. Jako tego typu rytuał proponujemy spokojne rozłożenie kartek potrzebnych do debaty na mównicy/uporządkowanie ich na podkładce. Następnie ostatni rzut oka na notatki, który da wam pewność tego, co jest najważniejsze w wystąpieniu, łyk wody, by nie zaschło w gardle, ustawienie stopera, by mieć czas pod kontrolą, i do dzieła!

II. Przygotowanie do debaty

W formacie oksfordzkim teza jest ogłaszana uczestnikom na minimum tydzień przed debatą lub turniejem. W związku z tym macie dużo czasu na przygotowanie się do wystąpienia.

Podrozdział „Przygotowanie do debaty” ma wam pokazać, jak efektywnie wykorzystać ten czas. Pamiętajcie, że nie ma jednego sposobu na przygotowanie. Poniżej znajdziecie jednak kilka dobrych praktyk, które ustrukturyzują i przyspieszą waszą pracę.

8 kroków drużynowego przygotowania do debaty

KROK 1

Indywidualna analiza słów zawartych w tezie – ważne jest to, żeby każde z was osobno przeczytało tezę i postarało się ją poprawnie zrozumieć. Zminimalizuje to szansę na to, że jeden z członków drużyny zrozumie ją niepoprawnie i to rozumienie narzuci reszcie.

KROK 2

Wstępny research – czasem jest tak, że żaden z członków drużyny wie niewiele o zagadnieniach poruszanych w tezie. Wtedy warto jest po prostu przeczytać kilka artykułów z wiarygodnych źródeł na ten temat. Niekoniecznie po to, by od razu szukać argumentów, ale po to, by nabyć podstawowe rozumienie zagadnienia i usprawnić przygotowania z drużyną.

! Pamiętaj

Artykuły, które posługują się wyjątkowo emocjonalnym językiem zazwyczaj nie są wiarygodnym źródłem informacji.

KROK 3

Wspólna analiza słów zawartych w tezie – postarajcie się dojść do wspólnego rozumienia tematu. Jeśli wy rozumiecie go tak samo, to najprawdopodobniej sędziowie też go tak rozumieją.

KROK 4

Generowanie argumentów – na tym etapie spróbujcie znaleźć jak najwięcej pomysłów na strategię, argumenty oraz przykłady. Im więcej pomysłów na tym etapie, tym lepiej.

! Pamiętaj

Przygotowujcie się zawsze na jedną stronę w danym momencie, rozpoczynając od strony propozycji. Przygotowywanie się na dwie strony jednocześnie zazwyczaj wprowadza chaos, utrudnia notowanie oraz zrozumienie strategii na poszczególne strony.

KROK 5

Stworzenie linii argumentacyjnej – z wielu nieuporządkowanych pomysłów powinniście stworzyć jedną, spójną linię. Tak naprawdę każda linia argumentacyjna sprowadza się ostatecznie do udowodnienia kilku określonych zdań logicznych.

KROK 6

Selekcjonowanie argumentów – na tym etapie powinniście zgodnie z przyjętą strategią wybrać najlepsze argumenty i przykłady udowadniające waszą linię argumentacyjną.

KROK 7

Pisanie mów – teraz wszyscy mówcy samodzielnie powinni zacząć pisać swoje mowy.

Pamiętaj

Każdy ma trochę inny styl i upodobania, a indywidualizm na tej płaszczyźnie jest cechą docenianą przez sędziów.

KROK 8

Ewaluacja – zanim wyruszyście na debatę, powinniście znaleźć chwilę na dokonanie ewaluacji waszej pracy. Czasem mowy wymagają poprawek, a czasem zupełnie minęły się z waszymi wcześniejszymi ustaleniami. To normalne zjawisko, więc na tym etapie powinniście jeszcze raz przejść przez wszystkie ustalone punkty i zobaczyć, czy cała linia rzeczywiście ma sens. Najlepsze formy ewaluacji to debata sparingowa (wewnątrz waszego koła lub z zaprzyjaźnioną drużyną) lub zaprezentowanie linii przed kimś, kto jej nie tworzył (kolega z klasy, nauczyciel lub trener drużyny).

III. Tworzenie strategii logicznej

1. Analiza słów w tezie

Za każdym razem powinniście postarać się wspólnie zrozumieć wszystkie słowa zawarte w tezie.

Np. Media społecznościowe przyniosły społeczeństwu więcej szkód niż korzyści.

- W powyższej tezie powinniście skupić się przede wszystkim na rozumieniu „mediów społecznościowych”
- Zadajcie sobie pytania: jak rozumiecie media społecznościowe? O jakich konkretnie przykładach będziecie chcieli rozmawiać? Czemu coś jest medium społecznościowym?
- „Przyniosły społeczeństwu” – to sformułowanie nasuwa wam od razu perspektywę, która będzie najważniejsza w tej debacie
- „Więcej szkód niż korzyści” – tak ułożony temat bezpośrednio determinuje ciężar dowodu, który obie drużyny muszą unieść. Debata nie jest zatem o tym, czy jakieś zyski i straty istnieją, ale o tym, które przeważają w tej debacie

Zastanówcie się, które z powyższych słów lub sformułowań warto definiować lub charakteryzować podczas debaty. Nie chodzi bowiem o to, by wszystko, co wspólnie przeanalizowaliście podczas przygotowań, powiedzieć podczas wystąpień. W debacie liczy się selektywny dobór materiału i optymalne wykorzystanie czasu, a zatem „przyniosły społeczeństwu” oraz „więcej szkód niż korzyści” nie są sformułowaniami, które budzą wątpliwości i najpewniej nie będzie co do nich sporu. Warto jest jednak je przemyśleć w trakcie przygotowań, by móc dokładnie zrozumieć, czego teza od was wymaga.

2. Szukanie problemu w debacie

Każda dobra teza kryje w sobie jakiś problem, a czasem nawet kilka problemów dotyczących np. społeczeństwa, ekonomii lub moralności. Każdy problem ma natomiast swoje źródła, swoje uwarunkowania i grupy społeczne, których dotyczy, i co do których może toczyć się debata. Zadaniem drużyny jest znalezienie zagadnień ukrytych w tezie i ich eksploracja.

Np. Polska powinna zapewnić wszystkim rodzicom bezpłatne żłobki.

W tej tezie drużyna propozycji może zgłębić następujące, przykładowe problemy:

- Brak dostępu do żłobków powoduje, że rodzice często muszą rezygnować z pracy, by opiekować się dzieckiem, co negatywnie wpływa na jakość życia w danym gospodarstwie domowym i w szerszym spektrum, na gospodarkę państwa
- Obecnie żłobki są luksusem, na który mogą sobie pozwolić zazwyczaj osoby bogatsze, które stać na prywatne żłobki, lub pochodzące z większych miejscowości, gdzie obecnie żłobków jest więcej. Powoduje to dalsze rozwarstwianie się społeczeństwa, ponieważ osoby z mniejszych miejscowości i wsi oraz osoby niemogące zapłacić za żłobek będą zmuszone do rezygnacji albo z pracy, albo z potomstwa
- W Polsce istnieje problem samotnych matek, które bez możliwości pozostawienia dziecka w żłobku muszą same podjąć się opieki nad dzieckiem, co skutkuje problemami finansowymi
- Demografia w Polsce jest stosunkowo niska, a jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest brak infrastruktury do wychowania dziecka, której istotną częścią są żłobki
- Czasem zdarza się, że dziecko ma kontakt z dużą grupą swoich rówieśników dopiero w szkole, co ma negatywny wpływ na proces socjalizacji

Zauważcie, że powyższe przykłady są skomplikowanymi problemami społecznymi, których prawidłowe analizowanie może zająć sporo czasu. W debacie nie chodzi o to, by poruszyć wszystkie możliwe kwestie, a o to, by wybrać te najważniejsze i to na nich budować swoją linię argumentacyjną.

3. Generowanie argumentów

Na samym początku tego procesu zróbcie burzę mózgów. Spiszcie wszystkie pomysły, przykłady i załączki argumentów, a potem zaczynajcie o nich rozmawiać. Jeśli macie problem ze stworzeniem wystarczającej ilości materiału, to pomogą wam w tym poniższe sposoby.

- Próba rozbicia danego tematu na płaszczyzny.

Np. Powinno się wychowywać dzieci w przeświadczeniu, że sukces materialny i zawodowy jest nieistotny.

Powyższy temat można rozłożyć np. na płaszczyznę społeczną, psychologiczną, ekonomiczną i wartości. Skoro taki podział jest możliwy, to można zacząć szukać na każdej z płaszczyzn odrębnych zagadnień. Na płaszczyźnie psychologicznej można odnaleźć argumenty dobrej relacji dziecka z rodzicem, presji społecznej, o sposobach uzyskiwania spełnienia i szczęścia. Na płaszczyźnie ekonomicznej z kolei można się doszukać argumentów dotyczących przyszłej pensji dziecka oraz problemów finansowych.

Dobry temat to więc taki, który ma wiele możliwych płaszczyzn. Postarajcie się odnaleźć przynajmniej część z nich, by podejść do zagadnienia holistycznie. Bo nawet jeśli nie wykorzystacie jakiejś płaszczyzny, to wcale nie znaczy, że wasi oponenti jej nie wykorzystają.

— Szukanie grup społecznych (tzw. aktorów debaty) dotkniętych tematem

Np. Media społecznościowe przyniosły społeczeństwu więcej szkód niż korzyści.

Dobrym sposobem na szukanie argumentacji jest znalezienie grup, których dana teza dotyczy najbardziej. Dzięki temu łatwiej będzie wam zastanowić się, w jaki sposób te grupy są zaangażowane w problemy debaty.

Przykładowo w powyższej tezie możemy odszukać następujące grupy społeczne/aktorów debaty:

użytkownicy
osoby, które nie używają mediów społecznościowych
państwo
platformy mediów społecznościowych

Jednak jest to dość ogólny podział. Im bardziej będziecie stratyfikować oraz rozróżniać podgrupy społeczne, tym bardziej przekonująca będzie wasza argumentacja. W grupie użytkowników można wyróżnić np.:

dzieci do lat 7, które powoli stają się użytkownikami mediów społecznościowych i mają do nich dostęp,
nastolatków, którzy mogą być podatni na manipulacje i emocjonalny przekaz,
osoby starsze, które mogą być podatne na wyłudzenia,
wyborców, którzy mogą chcieć korzystać z mediów społecznościowych, jako źródła informacji.

Znalezienie nowych grup, które mogą zostać użyte w debacie jest pomocne, ponieważ ułatwia generowanie argumentów. W końcu łatwiej jest wymyślić argumenty, gdy wyobrazicie sobie np. dziecko przed komputerem, zamiast niesprecyzowanego użytkownika portalu. Dodatkowo argumenty są tym mocniejsze, im lepiej zostaną osadzone w danym kontekście. Dużo łatwiej jest udowodnić, że osoby mniej zaradne mogą paść ofiarą oszustwa, niż że każdy użytkownik będzie ofiarą oszustwa.

Gdy już znajdziecie aktora debaty, możecie zastanowić się nad jego:

potrzebami i problemami – często bywa tak, że nastolatki potrzebują akceptacji i szukają jej w mediach społecznościowych. Może wynikać z tego szereg pozytywnych i negatywnych konsekwencji, których można potem użyć w debacie;

podatnością na wpływy – w wielu debatach omawiane zjawisko społeczne bezpośrednio wpływa na danego aktora. Czy nadmierne używanie mediów społecznościowych przez dziecko może mieć negatywny wpływ na jego proces socjalizacji?

reakcjami – czasem może okazać się, że omawiany problem ma tak olbrzymie znaczenie dla aktora, że prawdopodobne jest, że zareaguje on w określony sposób np. poprzez silną negatywną reakcję.

Szukanie wartości stojących za daną tezę.

Np. Pobór do wojska powinien być obowiązkowy dla wszystkich.

Jeśli macie problem ze znalezieniem argumentacji do debaty, warto wówczas spróbować znaleźć wartości stojące za daną tezę. W powyższej ścierają się dwie: wolność i bezpieczeństwo. Czasem łatwiej jest zacząć argumentację od tego, dlaczego dana wartość jest ważna w naszym społeczeństwie, a dopiero potem przejść do tego, dlaczego jest ona fundamentem konkretnej debaty i czemu wynikają z niej konsekwencje.

4. Ustalenie linii argumentacyjnej i zdań logicznych

Dobrze skonstruowana linia argumentacyjna składa się z kilku zdań logicznych, które będziecie chcieli udowodnić w trakcie debaty.

Np. Unia Europejska powinna priorytetyzować współpracę z Chinami nad współpracę z USA.

W tej tezie propozycja mogłaby próbować udowodnić poniższą strategię logiczną:

UE potrzebuje stabilizacji finansowej i militarnej;
Sytuacja USA się pogarsza;
Sytuacja Chin się polepsza;
Obecna współpraca na linii UE-USA jest niewystarczająca (lub nawet szkodliwa);
Przyszła współpraca na linii UE-Chiny przyniosłaby olbrzymie korzyści;
Korzyści ze współpracy z Chinami będą wyższe niż jakiegokolwiek korzyści ze współpracy z USA. [Na tym etapie możecie przygotować również strategię kontrargumentacyjną na ewentualne ataki strony opozycyjnej];
Nawet jeśli bezpieczeństwo UE spadnie w obszarze obronności, to zdecydowanie zwiększy się w obszarze eliminowania źródeł potencjalnego zagrożenia;
Nawet jeśli gospodarka USA ma dzisiaj dużo więcej do zaoferowania, to długofalowo Chiny będą światowym hegemonem gospodarczym.

Można łatwo zauważyć, że część z powyższych twierdzeń logicznych wymaga bardzo złożonej i rozbudowanej analizy, a część można wytłumaczyć dosłownie kilkoma zdaniami lub jest wręcz intuicyjna. Każdy wyżej wymieniony punkt może być udowodniany za pomocą odrębnych argumentów lub poprzez budowanie spójnej narracji. Ważne, żebyście rozumieli do jakich konkluzji dążą wasze argumenty oraz jak one z siebie nawzajem wynikają. Jeśli jako drużyna zbudujecie wspólnie tak klarownie rozpisaną strategię logiczną na debatę, to zdecydowanie łatwiej będzie wam ją udowodnić, a potem jej bronić. Często bywa też tak, że drużyna przeciwna zaciekle kontestuje jeden z waszych punktów. Przy jasno rozpisanej linii argumentacyjnej mówcy trzeci i czwarcy mają ułatwione zadanie w bronienu danego zdania lub w „przywróceniu” go do debaty.

5. Selekcja oraz dopasowanie argumentów do linii argumentacyjnej

Głównym ograniczeniem w debatach jest czas. Nawet jeśli wymyśliliście wiele wspaniałych i rozbudowanych argumentów, to w warunkach debaty będziecie mieli tylko

8-10 minut, żeby je przedstawić. Zastanówcie się więc wspólnie, które argumenty najlepiej będą udowadniały waszą strategię, które części waszego rozumowania wymagają rozbudowanego tłumaczenia, a które można wytłumaczyć krótko lub całkowicie pominąć.

! PAMIĘTAJ

Najlepszym sposobem na sprawdzenie, czy dana część analizy wymaga rozbudowanego tłumaczenia jest zadanie sobie pytania: „czy będzie co do tego spór w debacie?”. Jeśli uważacie, że przeciwnikowi może opłacać się podważanie tej części, to znaczy, że warto ją dodatkowo rozbudować. Jeśli jednak wasze twierdzenie jest trudne do podważenia i trudno jest podważyć jego prawdziwość, to czasem warto jest pominąć to tłumaczenie, by zyskać czas na inne kwestie godne uwagi.

⚙ PRZYKŁAD

Jeśli chcecie udowodnić, że publiczna służba zdrowia jest potrzebna społeczeństwu, to nie musicie skupiać się na tym, że lekarze potrafią ratować życie (bo nikt raczej tego nie podważy), a skupcie się natomiast na tym, dlaczego dostęp do służby zdrowia prowadzi do lepszej kondycji zdrowotnej całego społeczeństwa (np. poprzez możliwość regularnych i nieodpłatnych badań).

IV. Rodzaje tez i ciężary dowodu

W podrozdziale o przygotowaniu do debaty wstępnie poruszane były kwestie tego, że z różnie sformułowanymi tezami wiążą się różne typy ciężaru dowodu – czyli tego, co drużyna musi uzasadnić w debacie lepiej od adwersarzy, by sędziowie mogli przyznać jej zwycięstwo.

Każda teza jest bowiem zdaniem logicznym, które można potwierdzić lub mu zaprzeczyć na jasnych dla logiki zasadach – i właśnie w ten sposób należy ją za każdym razem traktować. Aby jednak nieco ułatwić rozumienie poszczególnych tez oraz dobrze wiedzieć, co w danej debacie należy udowodnić, warto zapoznać się z rozróżnieniem rodzajów tez, które znajduje się poniżej. Są to wskazówki do przygotowania się do debaty pod kątem tego, na co na pewno uwagę zwrócą w debacie sędziowie. W trakcie samej debaty należy pamiętać o jednym – debata to nie tylko przedstawianie argumentacji, ale także odnoszenie się do tego, co w debacie powiedział przeciwnik, i pokazywanie, że jedne argumenty są lepsze od drugich.

1. Teza działania, polityki (ang. policy)

Np. Polska powinna wprowadzić powszechną i obowiązkową służbę wojskową.

W tego typu tezie jasno krystalizuje się polityka, którą pewien podmiot powinien wprowadzić w życie. Zadaniem obu drużyn jest więc ocenić, czy świat po wprowadzeniu takiej polityki będzie lepszy czy gorszy niż świat przed tą zmianą.

W takiej sytuacji strona propozycji w pierwszej mowie powinna wprowadzić model tej polityki, który zobrazuje zalety oraz wady danego rozwiązania. Podana w przykładowej tezie powszechna służba wojskowa może być bowiem w różny sposób ograniczana – np. dotyczyć tylko mężczyzn w określonym wieku. Należy więc określić w modelu, kogo i w jakim wymiarze będzie dotyczyć ta polityka, pamiętając o każdej z zawartych już w tezie cech (w wypadku powyższego przykładu: o powszechności i obligatoryjności).

Model takiej służby wojskowej może przypominać np. system szwajcarski, czyli szkolenie wszystkich mężczyzn oraz wręczanie im broni (z amunicją zlokalizowaną w punktach mobilizacji) i natychmiastową mobilizację w razie ataku na kraj; może być też zbliżony do polityki obowiązującej w Izraelu, gdzie obywatele i obywatelki mają obowiązek służby wojskowej przez określony czas po szkoleniu wojskowym.

Możliwości jest wiele, a każda z nich przyniosłaby istotną zmianę w organizacji wojska, odpowiadającą na zidentyfikowany problem debaty. Ważne jednak, by wybrany model był prawdopodobny, a więc nie zakładał np. jednoczesnego dozbrajania Polski i wyposażania jej w broń poza jej finansowym zasięgiem. Model nie może też być zbyt wąski, tak by zmiana, którą niesie za sobą dana polityka, była naprawdę istotna – w takiej debacie nieuczciwe byłoby np. zawężenie grupy, której dotyczy pobór, do bardzo mało liczebnej czy ograniczenie czasu szkolenia do miesiąca, co nie przynosi istotnej zmiany w wyszkoleniu tych obywateli. Model nie powinien też być zbyt szeroki – by jego złożoność nie okazała się zbyt czasochłonna i skomplikowana do wyjaśnienia.

Model jest więc ostatecznym określeniem ciężaru dowodu, dzięki któremu sędziowie dowiedzą się, jakie znaczenie będzie miała wprowadzana polityka oraz sprawdzą, które argumenty są ważniejsze w danej debacie i ostatecznie pokazują, czy świat będzie lepszy czy gorszy po wprowadzeniu tej zmiany.

Co istotne, nikt na debacie nie oczekuje zaprezentowania projektu ustawy o powszechnym poborze do wojska. Chodzi jedynie o pokazanie składowi sędziowskiemu i oponentom ogólnego wyobrażenia o tym, jak wygląda rzeczywistość w tej debacie.

Jeśli jednak drużyna propozycji nie wprowadzi modelu lub postawi go nieuczciwie (zbyt wąsko, zbyt szeroko, poza tezę), to wówczas drużyna opozycji ma prawo (a nawet obowiązek) wprowadzić swój model do debaty – wciąż jednak musi być on uczciwy i dawać stronie propozycji pole do argumentacji.

2. Teza powinnościowa

Np. Doping farmakologiczny w sporcie powinien zostać dozwolony.

Ta teza różni się nieznacznie od tezy akcji – nie występuje w niej bowiem podmiot, który powinien wprowadzić daną politykę (nie ma więc tutaj mowy o dopingu konkretnie na igrzyskach olimpijskich, czy o tym, jak powinna się zachować Światowa Agencja Antydopingowa – nieistotna staje się więc sytuacja i zobowiązania aktora, który miałby wprowadzać taką zmianę). W tego typu debacie nie używa się modelu – istotne staje się osadzenie debaty w pewnym kontekście (w wypadku tego przykładu: rodzaje substancji, o których tu mówimy, w jaki sposób oddziałują one na organizm, jak dziś wygląda zawodowy sport etc.). Ciężarem dowodu obydwu stron staje się więc w tym wypadku to, czy rzeczywiście doping powinien być czymś dozwolonym, a nie jak konkretnie przeprowadza się taką zmianę.

3. Teza z perspektywy jednego aktora (ang. first person)

Np. Jako opiekunowie prawni dziecka nie pozwolilibyśmy mu na korzystanie z platform internetowych typu Youtube.

Z perspektywy Stanów Zjednoczonych korzystne jest porzucenie polityki „War on Drugs”.

W wypadku tego rodzaju tez istotne jest pokazanie, jakie zachowanie jest lepsze, bardziej korzystne z punktu widzenia aktora debaty. Taka teza może dotyczyć zarówno spraw i wyborów pojedynczych ludzi, jak i organizacji czy rządów krajów. W tego typu temacie przed wygenerowaniem argumentacji istotna jest odpowiedź na następujące pytania: „jakie interesy ma dany aktor?”, „jakimi wartościami się kieruje?”, „jakie w związku z tymi interesami i wartościami ma cele?”.

Po scharakteryzowaniu aktora debaty ciężarem dowodu jest więc wykazanie, że dane działanie bądź jego zaniechanie (w wypadku podanych przykładów: pozwolenie dziecku na korzystanie z platform streamingowych; porzucenie polityki „War on Drugs”) lepiej pozwoli aktorowi dbać o jego interesy, wartości i cele, niż działanie, którego broni druga strona.

Teza sformułowana jako „W interesie Stanów Zjednoczonych leży wycofanie się z polityki »War on Drugs«” nieznacznie różni się od drugiego podanego przykładu. Wtedy ocenić należy tylko bezpośrednie korzyści i interesy danego aktora; wartości są w tym wypadku drugorzędne.

4. Teza deskryptywna

Np. Media społecznościowe przyniosły społeczeństwu więcej szkody niż pożytku.

W tym przypadku ciężar dowodu jest intuicyjny – należy sporządzić bilans zysków i strat podanego w tezie zjawiska. Istotne jest jednak, by została nawiązana prawdziwa debata, a nie by drużyny prezentowały dwie osobne linie narracyjne. W tym celu nie powinno się np. ignorować istnienia pozytywnych aspektów funkcjonowania mediów społecznościowych – należy raczej pokazać, że szkody są bardziej znaczące niż pożytki wynikające z działalności tego typu portali.

5. Teza porównawcza

Np. *Stany Zjednoczone są ważniejszym partnerem dla Unii Europejskiej niż Chiny.*

W tego typu tezie najważniejszym pytaniem, jakie należy sobie zadać przed generowaniem argumentacji, jest: „na jakich płaszczyznach można porównać obydwie rzeczy?”. Szczególnie istotne jest więc, by w każdym używanym argumencie zestawzić ze sobą cechy obydwu rzeczy oraz wskazać, dlaczego dana cecha jest istotna.

6. Tezy mieszane

Np. *W interesie Polski leży wprowadzenie Euro jako swojej waluty.*

Niekiedy poza wymienionymi wcześniej rodzajami tez są takie, które mieszają różne podejścia. Warto wtedy przyrzeć się, jakie ciężary dowodu narzucają mieszane rodzaje tez: w podanym przykładzie oprócz spojrzenia wyłącznie przez pryzmat interesów Polski należy jeszcze stworzyć model wprowadzenia Euro.

V. Charakteryzowanie świata w debacie

Uwspólnianie pojęć podczas rozmowy oraz pokazywanie swojej perspektywy to największe wyzwania, przed którymi staje każdy dyskutant:

Nie zawsze jedno pojęcie jest rozumiane przez dwie strony w ten sam sposób (np. wolność);

W każdym pojęciu zawartych jest wiele różnych punktów widzenia i wiele różnych perspektyw (np. w pojęciu sprawiedliwości);

Interpretacja pewnych zjawisk lub procesów może być całkowicie sprzeczna (np. Brexit).

W związku z tym podstawowym zadaniem drużyny jest przedstawić jej rozumienie pojęć zawartych w tezie oraz jej punktu widzenia na dane zjawisko.

DEFINICJE

W niektórych debatach warto jest dokładnie zdefiniować pojęcia zawarte w tezie.

 Pamiętajcie, że czysta definicja słownikowa nie zawsze wystarczy, by opisać pewne zjawisko lub przekazać dokładnie jak je rozumiecie.

PRZYKŁAD

W debacie nad tezą: Media społecznościowe przyniosły więcej szkód niż korzyści warto jest opisać czym są media społecznościowe oraz wymienić kilka przykładów, tak by oponenty, sędziowie oraz publiczność mieli pewność o czym dokładnie mowa.

PRZYKŁAD

W debacie nad tezą: Unia Europejska powinna przedkładać walkę z kryzysem klimatycznym nad rozwój ekonomiczny państw członkowskich nie trzeba opisywać, czym jest Unia Europejska lub z ilu państw się składa, a tym bardziej nie opłaca się przywoływać definicji słownikowej. Zdecydowanie bardziej istotne jest wytłumaczenie, jak działa UE w kontekście wprowadzania różnego rodzaju polityk np. limitów na emisję CO2 lub decyzji o dofinansowaniu infrastruktury w państwach członkowskich.

CHARAKTERYZACJA

W zdecydowanej większości debat samo zdefiniowanie pojęć nie będzie wystarczające. Drużyna powinna bowiem spróbować pokazać perspektywę, z jakiej będzie patrzeć na niektóre problemy i zagadnienia.

Mówcy często zakładają jednak, że ich rozmówca lub słuchacz doskonale rozumie, o jakim problemie jest mowa np. w przypadku kryzysu migracyjnego z 2015 r. Jest to jeden z najbardziej podstawowych błędów początkujących debatantów. Warto jest więc wprowadzić widownię do debaty poprzez szerokie opisanie kontekstu, w którym debata się odbywa. Charakteryzacja jest zatem po prostu wprowadzeniem do debaty danej perspektywy oraz kontekstu, który pozwoli lepiej zrozumieć linię argumentacyjną drużyny.

Można to zrobić poprzez przedstawienie genezy i struktury omawianego problemu, danych statystycznych dotyczących tego zjawiska, przedstawienia perspektywy społeczeństwa lub konkretnej grupy społecznej.

PRZYKŁAD

W tezie Polska powinna przyjąć uchodźców po stronie propozycji warto jest określić, o jakiej grupie osób będzie mowa w tej debacie. Trzeba jednak założyć, że słuchacze mogą nie znać szczegółów dotyczących kryzysu migracyjnego lub mogą mieć o nim zupełnie inne wyobrażenie, ponieważ korzystają z innych źródeł informacji. W związku z tym dobrą praktyką jest opisanie źródeł kryzysu (np. wojna w Syrii, sytuacja ekonomiczna uchodźców z Afryki), niebezpiecznej przeprawy uchodźców do Europy (w kontekście narażenia życia i tysięcy osób, które utonęły) lub krytycznej sytuacji sanitarnej w obozach dla uchodźców we Włoszech i Grecji.

Po stronie opozycji warto jest natomiast opisać sytuację związaną z nastrojami społecznymi (sprzeciw obywateli, lęk przed nieznanym), strukturę społeczeństwa polskiego (społeczeństwo homogeniczne) lub strach przed nadmiernym i odgórnym narzucaniem obowiązków przez UE. Im szerzej opisane zostaną kontekst i waga danej perspektywy, tym argumenty będą mocniejsze.

Dobłą praktyką jest również to, by pierwszy mówca starał się wprowadzić kontekst na początku debaty, ponieważ wtedy łatwiej jest zrozumieć dany punkt widzenia. Charakteryzować oraz umieszczać w kontekście można zarówno poszczególne argumenty, jak i całą debatę. Jeśli jakiś argument jest osadzony w kontekście, wówczas łatwiej w niego uwierzyć i staje się bardziej intuicyjny.

PORÓWNAJ

Polska powinna zrezygnować z programu 500+.

Argument propozycji bez kontekstu:

Ten program kosztuje zbyt dużo pieniędzy i nie powinniśmy tyle wydawać i dalej zadłużać Polski. Likwidując ten program moglibyśmy przeznaczyć te środki na żłobki lub szkolnictwo wyższe.

Argument propozycji osadzony w kontekście:

Wydatki Polski na rok 2018 to około 400 miliardów, a 500+ kosztowało około 25 miliardów. Uważamy, że powinniśmy zrezygnować z tego programu, ponieważ jest on niesłychanie drogi. Dla porównania w 2018 wydaliśmy około 1 miliarda złotych na opiekę nad dziećmi do lat 3, w tym na żłobki, a ponad 70 proc. gmin w Polsce nie ma dostępu do żłobków.

Jaki jest sens tworzenia polityki skierowanej na dietność, jeśli nie mamy się jak systemowo zająć tymi dziećmi. Dla porównania w 2018 r. wydaliśmy około 16 miliardów złotych na szkolnictwo wyższe, więc moglibyśmy śmiało podwoić tę kwotę i w perspektywie dekady znacząco rozwinąć Polską naukę”.

VI. Argumentacja

Podstawową różnicą pomiędzy debatami oksfordzkimi a dyskursem publicznym jest to, że w tych pierwszych zdecydowanie bardziej od emocji liczą się rozbudowane argumenty. Slogany, cytaty i przysłowia nigdy nie będą uważane przez sędziów za mocniejsze niż uprawdopodobniona analiza. Najczęstszym błędem, który popełniają początkujący mówcy jest więc uznanie, że samo stwierdzenie czegoś jest już argumentem i zostało już udowodnione. W debacie oksfordzkiej trzeba bardzo dokładnie tłumaczyć czemu coś uważamy za prawdziwe. Poniżej znajdują się najpopularniejsze modele argumentacji w debacie oksfordzkiej.

1. SEI, czyli akronim od słów „state”, „explain”, „illustrate”

SEI

STATE

Stwierdzenie, które należy udowodnić. Najczęściej przyjmuje formę jednego zdania logicznego, np. „Obniżenie podatków napędzi gospodarkę”.

EXPLAIN

Wy tłumaczenie, czemu dane stwierdzenie może być uznane prawdziwe. Tutaj należy odpowiedzieć na najważniejsze pytania związane z argumentem: „dlaczego tak jest?”, „dlaczego to jest prawdopodobne?”, „dlaczego to jest ważne?”, „dlaczego to odnosi się do tezy?”, „jak to działa?” itp. Np. „Obniżenie podatków napędzi gospodarkę, ponieważ każdemu obywatelowi pozostaną pieniądze w kieszeni, które może albo wydać, albo odłożyć i wydać w dłuższym terminie. Uważamy, że jest to bardzo dobre, ponieważ zwiększy poziom życia obywateli oraz napędzi rynek, ponieważ jeśli każdy wyda pieniądze na dodatkowe dobra, to więcej osób sprzeda swoje usługi i produkty, a zatem więcej osób na tym zarobi. Dzięki temu impulsowi gospodarczemu więcej osób znajdzie zatrudnienie w produkcji i sprzedaży, a zatem państwo będzie musiało mniej wydawać na polityki socjalne”.

ILLUSTRATE

Jest to przykład lub zobrazowanie argumentu w ten sposób, by był zrozumiały dla sędziów i publiczności. Np. „Wyobraźmy sobie, że jutro każdy Polak będzie miał dodatkowe kilkaset złotych w kieszeni. Naturalną reakcją społeczną będzie wydanie tych pieniędzy na dodatkowe dobra np. telefony, usługi kosmetyczne lub produkty spożywcze. Więcej osób pójdzie do sklepu, więc zwiększy się popyt na te produkty, a zatem zwiększy się zarówno produkcja, jak i sprzedaż”.

Model SEI przydaje się do tego, by na samym początku swojej przygody z debatami móc uzyskać ustrukturyzowane argumenty. Dzięki temu, że poszczególne składowe argumentów są oznaczane poprzez wyróżnienie początkowego stwierdzenia, sędziowie i publiczność doskonale rozumieją, w którą stronę dany argument zmierza. Dodatkowo warto też zaznaczyć, że model ten, pomimo że jest bardzo prosty, pozwala rozróżnić stwierdzenie od argumentu oraz przykład od argumentu. Samo stwierdzenie „Polska ma moralny obowiązek pomagać osobom ubogim” nie jest jeszcze przekonującym argumentem, ponieważ rodzi kolejne pytania np. „z czego wynika ten moralny obowiązek?”, „jak powinna go realizować?”.

Podanie jednostkowego przykładu również jest mało przekonujące i bardzo rzadko udowadnia dane stwierdzenie np. „Obniżenie podatków napędzi gospodarkę, ponieważ w Rumunii obniżono podatki i to napędziło gospodarkę”. Taki przykład może uprawdopodobnić regułę, ale na pewno jej nie potwierdza, ponieważ Polska i Rumunia mają inne systemy podatkowe, inne polityki fiskalne, różne gospodarki, różne struktury społeczne itp.

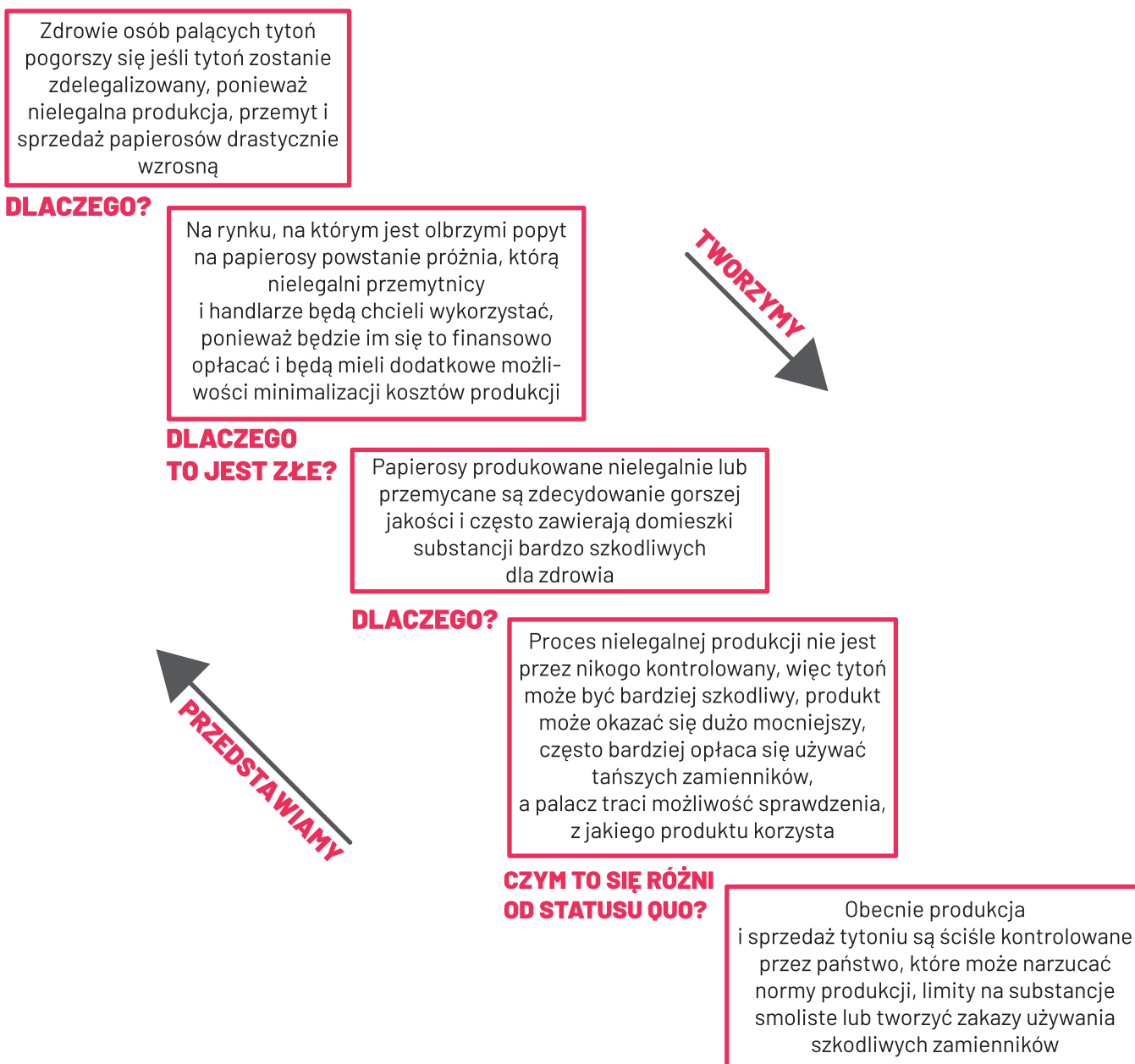
2. „Schodki”

Jest to model argumentacji, który kładzie nacisk na to, by kolejne elementy argumentu były tak przeanalizowane, by na samym końcu nie było wątpliwości co do prawdziwości tego argumentu. Poprzez stawianie konkretnych pytań do swoich argumentów można uniknąć sytuacji, w której publiczność i sędziowie sami sobie na te pytania odpowiedzą.

Np. W Polsce powinno się zdelegalizować sprzedaż tytoniu.

⚡ STWIERDZENIE OPOZYCJI

„Delegalizacja sprzedaży papierosów doprowadzi do gorszego stanu zdrowia palaczy”.

3. „V stopni analizy”

Kontekst

Niemal każdy argument można umieścić w kontekście, który nadaje mu wagi lub uprawdopodobnia go. Charakteryzowanie świata, w którym umieszcza się argument sprawia, że publiczność i sędziowie zaczynają dostrzegać daną perspektywę debaty.

Stwierdzenie

Tutaj warto przejść do prostego zdania logicznego, które ma się zamiar udowodnić (podobnie jak w modelu SExI). Dzięki temu publiczność i sędziowie zrozumieją, czemu służyła charakteryzacja i będą wiedzieli, do czego zmierza cały argument.

Mechanizmy

W tej części argumentu trzeba wytłumaczyć analitycznie, jak argument „działa”. Warto odpowiedzieć na pytania „dlaczego?”, „jak?”, „w jaki sposób?”, „dlaczego to jest prawdopodobne?”. Argument może mieć jeden dobrze rozbudowany mechanizm lub kilka mechanizmów prowadzących do różnych konkluzji.

Skutki („impakty” od ang. impact)

Bardzo często zdarza się, że mówcy udowadniają, że argument jest prawdziwy i prawdopodobny, ale nie udowadniają co z niego wynika. Konkluzja argumentu nie zawsze jest bowiem końcem argumentu. Jeśli więc dojdzie do momentu, w którym zostało udowodnione, że np. gospodarka państwa upadnie, to nie do końca wiadomo, co z tego wynika. Warto jest opisać, jakie skutki niesie za sobą dana konkluzja np. utrata pracy przez miliony osób, drastyczne zmniejszenie pomocy społecznej i opieki medycznej, wzrost aktywności kryminalnej itp.

! PAMIĘTAJ

Czasem wystąpienie skutku jest oczywiste i wynika z mechanizmu, ale czasem trzeba dodatkowo uprawdopodobnić, że skutek wystąpi.

Waga

Można nie tylko udowodnić, że dany argument jest osadzony w kontekście, prawdziwy, prawdopodobny i ma realne skutki – można też udowodnić, że dany argument jest ważny lub ważniejszy od argumentów przeciwnika. Zwyczajowo to czwarty mówca ma za zadanie podkreślać wagę argumentacji swojej drużyny, ale jeśli pierwszy i drugi mówca od razu wytłumaczą, dlaczego dane argumenty mają duże znaczenie w debacie, to szanse na zwycięstwo całej drużyny rosną. Można tłumaczyć wagę zarówno mechanizmów, jak i pojedynczych skutków.

⚙ PRZYKŁAD

Polska powinna gwarantować osobom żyjącym poniżej skraju ubóstwa wysoką pomoc socjalną.

MODEL

Polska powinna gwarantować pomoc socjalną w wysokości płacy minimalnej.

KONTEKST

„W Polsce granica minimum egzystencji dla gospodarstwa jednoosobowego to 595 zł. Osoby, które żyją poniżej tej granicy to takie osoby, których zdrowie psychofizyczne jest zagrożone, ponieważ nie są one w stanie spełnić swoich podstawowych potrzeb fizjologicznych, jak jedzenie lub potrzeby sanitarne. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego coraz więcej Polaków żyje w skrajnym ubóstwie i w 2018 roku odsetek takich osób wyniósł aż 5,4 proc. Skrajne ubóstwo jest natomiast silnie skorelowane z powstawaniem kolejnych problemów społecznych tj. przemoc w rodzinie, uzależnienia i łamanie prawa. Dodatkowo takie osoby mają olbrzymie problemy ze zmianą swojej sytuacji ekonomiczno-społecznej i wyjściem z ubóstwa. Nie możemy oczekiwać od osób, które nie mają jak zaspokoić swoich podstawowych potrzeb, że będą przestrzegać norm społecznych i prawnych, ponieważ zarówno społeczeństwo, jak i państwo takie osoby zawiodło”.

STWIERDZENIE

„Jako drużyna propozycji uważamy, że Polska powinna gwarantować osobom żyjącym poniżej skraju ubóstwa wysoką pomoc socjalną, ponieważ przyczyni się to do poprawy ich zdrowia i życia”.

MECHANIZMY

„Zapewnienie tej grupie społecznej niezbędnych środków pozwoli im na zakup podstawowych artykułów tj. żywność, leki lub środki sanitarne, przez co ich zdrowie nie będzie już zagrożone, a może ulec poprawie”.

„Osoby, które nie muszą się codziennie martwić o zdobycie pożywienia i schronienia uzyskają podstawowe bezpieczeństwo i stabilizację, co wpłynie pozytywnie na ich zdrowie psychiczne”.

„Dopiero, kiedy podstawowe potrzeby tej grupy społecznej zostaną zaspokojone, jest możliwe dalsze rozwiązywanie problemów jednostek znajdujących się w tej grupie np. problemów alkoholizmu i uzależnień”.

„Uzyskanie stabilizacji i bezpieczeństwa spowoduje długofalowo możliwość integracji ze społeczeństwem i podjęcie dalszych kroków w celu poprawy swojego życia. Dużo łatwiej jest podjąć edukację lub znaleźć pracę, gdy ma się zabezpieczone podstawowe potrzeby”.

SKUTKI

„Po wprowadzeniu naszego rozwiązania liczba osób żyjących w skrajnym ubóstwie spadnie do zera, a zatem życie 5 proc. najmniej uprzywilejowanych i zagrożonych osób ulegnie znaczącej poprawie”.

„Kiedy usuniemy tak znaczące bariery ekonomiczne z życia tych osób, możemy się spodziewać, że łatwiej im będzie samodzielnie zadbać o swoją sytuację życiową oraz integrować się ze społeczeństwem”.

WAGA

„Uważamy, że argument z poprawy życia i zdrowia najmniej uprzywilejowanych grup społecznych jest najważniejszym argumentem w tej debacie z dwóch powodów:

Życie i zdrowie ludzkie są wartościami, o które nasze społeczeństwo dba i o które walczy na każdym kroku, utrzymując publiczną służbę zdrowia, fundując programy profilaktyczne, dofinansowując leki. Uważamy, że musimy być spójni w dbaniu o te wartości, szczególnie w przypadkach, gdy są one bardzo zagrożone.

Koszty poniesione na ten program nigdy nie będą ważniejsze niż życie i zdrowie tych osób, ponieważ głównym celem państwa i jego budżetu jest zaspokojenie potrzeb społeczeństwa. Jak wykazaliśmy wcześniej ta potrzeba jest potrzebą najważniejszą oraz najbardziej palącą”.

Powyższe modele argumentacji i przykłady są tylko podpowiedziami, jak można stworzyć rozbudowany i przekonujący argument. Nie ma jednak „najlepszego modelu argumentacji” lub „złotego środka” do każdej debaty. Drużyny zawsze powinny zastanowić się, na jakie pytania należy odpowiedzieć, by udowodnić linię argumentacyjną oraz w jakiej kolejności dowodzić poszczególnych fragmentów analizy argumentu, by był on jak najbardziej przejrzysty.

VII. Kontrargumentacja

Najważniejszym zadaniem trzeciego mówcy bądź trzeciej mówczyni jest osłabienie linii argumentacyjnej drugiej strony. Umiejętności przedstawione w niniejszym podrozdziale przydadzą się więc przede wszystkim na tej pozycji, ale nie tylko – gdy bowiem dany argument bezpośrednio odnosi się do jakiegoś już poruszonego po drugiej stronie, warto wpleść kontrargumentację do wypowiedzi na wcześniejszym etapie, by podnieść wartość całej linii argumentacyjnej.

W debacie publicznej w Polsce bardzo często to właśnie kontrargumentacja nie jest prowadzona w sposób merytoryczny – odnosi się raczej do cech i wiarygodności adwersarza, a nie do realnego problemu stojącego za prowadzoną dyskusją. A nie o to przecież chodzi, wszak ideologia, którą dana osoba wyznaje, nie powinna przysłańać sedna sprawy.

Co istotne, w debatach bardzo rzadko pojawiają się argumenty, na które nie ma żadnej merytorycznej odpowiedzi. W tym rozdziale pokażemy kilka sposobów na to, jak odnieść się do argumentacji przeciwnika w taki sposób, by osłabić jej znaczenie w debacie.

1. Podany przykład/wpływ na rzeczywistość jest fałszywy

STWIERDZENIE

Zapewnianie świadczeń socjalnych prowadzi do załamania gospodarki.

ANALIZA

„Koszty świadczeń takich jak 500+ zawsze ponoszą zwykli podatnicy, nie można ich jednak obciążać w nieskończoność. Rządzący wybiorą więc inną drogę – brania pożyczek zagranicznych, które obciążają nasz budżet. Wszyscy znamy kraje, które idą tą drogą – tak załamał się PRL, a dziś załamuje się Wenezuela. Takie załamanie przekłada się na życie zwykłych obywateli – stojących w długich kolejkach po brakujące produkty”.

Gdy w debacie pojawia się analiza, która nie jest opierana na innych przesłankach niż przykład, dość skutecznym osłabieniem danego argumentu jest obalenie przykładu, na którym się opiera. Przykłady najczęściej oparte są na powszechnie obowiązujących przekonaniach o danej sprawie, często jednak są one fałszywe lub istnieją kontrprzykłady, których możemy użyć.

PRZYKŁADOWY KONTRARGUMENT

„Koszty świadczeń takich jak 500 + niekoniecznie trzeba opierać na zadłużaniu państwa – bardzo często wystarczy mądra polityka podatkowa. Jednak przykłady, które państwo podają, nie są adekwatne. Gospodarka PRL załamała się przede wszystkim ze względu na nietrafione inwestycje, nie zaś ze względu na świadczenia socjalne. Wenezuela zaś znajduje się w kryzysie głównie ze względu na oparcie gospodarki o ropę, która aktualnie na światowych rynkach jest bardzo tania. Istnieje również wiele krajów, które przy rozbudowanym systemie socjalnym potrafią być atrakcyjne gospodarczo – jak choćby Dania i Norwegia. Te kraje ze względu na bezpieczeństwo zapewniane tymi świadczeniami znajdują się również w czołówce rankingów zadowolenia obywateli z życia”.

Co istotne, taka kontra jedynie osłabia argument drugiej strony, nie usuwa go ostatecznie z debaty. Często jest on bowiem poparty mocniejszą analizą niż przedstawiona wyżej, a niezależnie od tego, czy sam przykład jest dobry, ta sytuacja może się wydarzyć w innych przypadkach (patrząc na przykład wyżej – to, że akurat w PRL czy Wenezueli nie doszło do takiej sytuacji, nie znaczy, że nie dojdzie do niej w innych krajach). Jest więc to co najwyżej mitygowanie argumentu, nie zaś jego unieważnienie. Rzeczywiście jednak po takim zbitciu przykładów przedstawionych w argumencie trudno uwierzyć w jego wiarygodność.

2. Mechanizm przedstawiony przez drugą stronę nie zajdzie

STWIERDZENIE

Dzięki 500 plus młodzi Polacy zdecydowanie częściej będą się decydowali na dzieci, co jest konieczne dla dalszego dobrobytu społeczeństwa.

ANALIZA

„Częstym problemem młodych małżeństw i związków nieformalnych, które chcą zdecydować się na posiadanie dziecka, jest brak odpowiedniego zabezpieczenia finansowego. 500+ przychodzi na ten problem z pomocą – sprawia, że zdecydowanie częściej ludzie chcą decydować się na dzieci. Dlaczego? Często to właśnie te dodatkowe 500 złotych sprawi, że nie trzeba będzie rezygnować ze swoich potrzeb, by zdecydować się na dziecko, a awans zawodowy i wzrost wynagrodzenia nie staje się już konieczny, by utrzymać potomka na poziomie, na którym nam zależy”.

WPŁYW

„Problemem Polski jest fatalny współczynnik dzietności – wg danych Banku Światowego wyniósł on w 2016 roku 1,32 urodzenia na kobietę w wieku rozrodczym. Aby możliwa była zastępowalność pokoleń, współczynnik ten powinien wynosić ok. 2,1. Zastępowalność pokoleń jest zaś niezbędna m.in. by utrzymać system emerytalny, oparty o solidarność międzypokoleniową – co oznacza, że dzisiejsze składki osób pracujących są odkładane na ich emeryturę jedynie wirtualnie. W praktyce przeznaczane są jednak na pokrycie aktualnie wypłacanych emerytur. W czasie, w którym współczynnik dzietności w Polsce jest tak niski, powinniśmy jak najbardziej wspierać chęć posiadania dzieci – opłaci się to nam wszystkim”.

Oczywiście trudno negować, że wpływ tego argumentu na rzeczywistość jest bardzo ważny. Jednak jest tak tylko wtedy, jeśli ten argument jest prawdziwy. Aby był prawdziwy – musi zajść mechanizm. W praktyce oznacza to, że Polacy zdecydowanie częściej powinni decydować się na dziecko. Mechanizmem uzasadniającym prawdziwość argumentacji jest więc pogrubiony fragment.

PRZYKŁADOWY KONTRARGUMENT

„Nie jest prawdą, że Polki i Polacy będą częściej decydować się na dziecko. Przede wszystkim dlatego, że 500 złotych w porównaniu do kosztów wychowywania dziecka nie jest kwotą aż tak znaczącą. Utrzymanie dziecka to bowiem nie tylko wydatki w postaci ubranek, pożywienia czy środków higieny – to również, zwłaszcza później, pieniądze na jego rozwój, edukację, zainteresowania i przyjemności. Dziecko jest więc z ekonomicznego punktu widzenia inwestycją, która generuje znaczące koszty. Istotne jest też, że jedno z rodziców prawdopodobnie będzie musiało zatrzymać swoją karierę zawodową na jakiś czas – przy niskiej dostępności żłobków i przedszkoli jest bowiem jasne, że będzie trzeba z dzieckiem zostać w domu przez parę lat, bądź wynająć opiekę, która też kosztuje. Pozostanie z dzieckiem w domu oznacza, że trudno liczyć na podwyżkę i robienie kariery zawodowej – a zarówno stan posiadania, jak i rozwój osobisty są ważnymi wartościami w życiu wielu osób, na co też wpływa kultura indywidualizmu i konsumpcjonizm.

Podsumowując, trudno uwierzyć, że ludzie będą z powodu dość niewielkich kwot w stosunku do niezbędnych w tej sytuacji wydatków częściej decydowali się na dziecko, a już na pewno nie na tyle często, by miało to znaczący wpływ na zastępowalność pokoleń. Przy tak olbrzymich kosztach generowanych przez program lepiej więc zainwestować te pieniądze w inne rozwiązania, które lepiej wpłyną na rozwiązanie tego problemu”.

Argument po takiej kontrze nie jest już aż tak prawdopodobny – pokazane zostały bowiem inne motywacje, które rządzą ludźmi decydującymi się (bądź nie) na dziecko, oraz że w obecnej sytuacji są one częściej tymi, które sprawiają, że ludzie jednak pozostają przy innych wartościach niż posiadanie dzieci. Pokazane zostało też to, że wpływ programu 500+ na rozwiązanie problemu dzietności w Polsce prawdopodobnie nie jest tak znaczący. Warto jednak zauważyć, że sędzia debaty wciąż wie, że najpewniej taka grupa, dla której 500 złotych jest czynnikiem najważniejszym podczas podejmowania decyzji o posiadaniu dziecka, istnieje – nie jest ona jednak tak duża, jak mogłoby się wydawać po wysłuchaniu jedynie samego argumentu bez odpowiedzi.

Jest to więc metoda skuteczniejsza niż atakowanie przykładu użytego przez adwersarza, ale wciąż niewystarczająca, by argument nie istniał w debacie zupełnie.

3. Logika wyводу drugiej strony jest nieprawdziwa

Wyobraźmy sobie debatę nad tezą „W Polsce należy wprowadzić przymus wyborczy w wyborach do parlamentu”. Propozycja przedstawia szereg argumentów – o wzroście uczestnictwa społeczeństwa w życiu publicznym, zwiększeniu reprezentacji osób dotychczas niegłoszących etc. Wszystko to opiera się na założeniu, że zwiększenie frekwencji samo w sobie jest dobre. Można wówczas zaatakować mechanizmy i przykłady podawane przez propozycję, jednak dużo lepiej i skuteczniej zbijać te argumenty, gdy obalone zostanie logiczne założenie dotyczące zwiększania frekwencji. Gdy bowiem założenie zostanie obalone, wówczas nie sposób uwierzyć w przedstawiane przez drugą stronę argumenty.

PRZYKŁADOWY KONTRARGUMENT

„Propozycja mówi nam, że przez przymus wyborczy podniesiemy frekwencję wyborczą – co oczywiście jest prawdą. Mówi nam jednak, że z samego tego podwyższenia odsetka wynikają dobre rzeczy – że ludzie dotychczas wykluczeni będą lepiej reprezentowani i będą partycypować społecznie. Nie możemy się na to zgodzić.

Po pierwsze, nasza strona jest przekonana, że część osób nie głosuje, bo nie chce – i absolutnie takie osoby powinny zachować prawo do pozostania w domu. Po drugie, nie uważamy jednak, że sam fakt pójścia na wybory sprawia, że dobrze wybieram swoją reprezentację. Ludzie niechodzący na wybory to dziś najczęściej ci, którzy nie interesują się polityką. Z tego braku zainteresowania wynika to, że ciężko będzie im odnaleźć się w bieżących wydarzeniach czy zależnościach ekonomicznych. Do tego dochodzi kwestia braku czasu na to, by w tych realiach się odnaleźć – obywatele Polski bardzo ciężko pracują, a po pracy są bardziej chętni na odpoczynek niż dodatkowy obywatelski obowiązek i zaangażowanie. Będą więc przede wszystkim podatni na to, co usłyszą przypadkowo w mediach i zobaczą na swoich facebookowych tablicach, a więc na bardzo niepełny i stronniczy obraz świata. Trudno więc oczekiwać od nich, że zagłosują w zgodzie ze swoim realnym interesem – w tej sytuacji bardziej prawdopodobne jest, że będą głosowali na osoby, które przebijają się do nich z krzykliwym przekazem bądź radykalną retoryką. Trudno więc powiedzieć, że ten wzrost frekwencji jest czymś obiektywnie dobrym, a więc i uwierzyć w resztę mechanizmów opozycji”.

4. „Nawet jeśli...”

Wróćmy do argumentu przygotowanego do omówienia struktury SExI.

STWIERDZENIE

Obniżenie podatków napędzi gospodarkę.

ANALIZA

„Obniżenie podatków napędzi gospodarkę, ponieważ każdemu obywatelowi pozostaną pieniądze w kieszeni, które może albo wydać, albo odłożyć i wydać w dłuższym terminie. Uważamy, że jest to bardzo dobre, ponieważ zwiększy poziom życia obywateli oraz napędza rynek, ponieważ jeśli każdy wyda pieniądze na dodatkowe dobra, to więcej osób sprzeda swoje usługi i produkty, a zatem więcej osób na tym zarobi. Dzięki temu impulsowi gospodarczemu więcej osób znajdzie zatrudnienie, a zatem państwo będzie musiało mniej wydawać na polityki socjalne”.

PRZYKŁAD

„Wyobraźmy sobie, że jutro każdy Polak będzie miał dodatkowe kilkaset złotych w kieszeni. Naturalną reakcją społeczną będzie wydanie tych pieniędzy na dodatkowe dobra np. telefony, usługi kosmetyczne lub produkty spożywcze. Więcej osób pójdzie do sklepu, więc zwiększy się popyt na te produkty, a zatem zwiększy się zarówno produkcja, jaki i sprzedaż”.

Ten argument wydaje się dość prawdopodobny. Nie we wszystkich aspektach, niemniej wystarczająco, by nie został obalony w całości w trakcie debaty. Nie należy jednak zostawiać takiego argumentu nienaruszonego. Warto przyrzeć się natomiast temu, czy jego konsekwencje w każdym przypadku są pozytywne. Do tego właśnie przydaje się struktura „Nawet jeśli...”.

KONTRARGUMENT

„Zgadamy się, że prawdopodobnie dzięki obniżeniu podatków zdołamy napędzić gospodarkę. Jednak wydaje się po pierwsze, że będzie to efekt krótkotrwały bądź mniejszy niż ten o którym państwo mówią – prawdopodobnie sklepy, producenci i dystrybutorzy zaobserwują dość szybko zmiany wynikające z większej ilości pieniędzy w kieszeniach obywateli, z czasem zatem podwyższą ceny – przedsiębiorcom zależy na zysku, i jeśli będą mogli go łatwo zwiększyć, to jest bardzo prawdopodobne, że to zrobią. To zaś spowoduje wzrost inflacji, który osłabi wartość pieniądza, co nie jest korzystne z punktu widzenia gospodarki.

Jednak nawet jeśli cały ten argument jest prawdziwy, to zapomnieli państwo, że ważną grupą w tej dyskusji są osoby, które nie są w stanie osiągać dochodów pozwalających na samodzielne przeżycie. Obniżenie podatków oznacza brak wpływów do budżetu, co zmusi rząd do cięć w programach socjalnych. Adresatami tych polityk są przede wszystkim nie ci, którzy skorzystają na cięciach podatkowych, ale osoby wykluczone z rynku pracy, ze wsi czy małych miejscowości (a więc pozbawione dostępu do pracy w dużych zakładach), osoby ze znaczną niepełnosprawnością. Takie osoby nie będą beneficjentami niższych podatków, a na pewno nie w stopniu, który pozwoli im samodzielnie się utrzymać bez wsparcia państwa. Te grupy są często pozbawione reprezentacji politycznej, która upomniałaby się o ich interesy”.

VIII. Ważenie argumentów

W tym podrozdziale przedstawiamy kilka narzędzi, które potrzebne są przede wszystkim w czwartych wystąpieniach drużyn. Te mowy mają pokazać, które argumenty były ważniejsze od argumentów przeciwnika, i dlatego to jednej lub drugiej drużynie jurorzy powinni przyznać zwycięstwo – często mówi się więc o tych wystąpieniach jak o „stronniczych sędziach”. Na tym etapie debaty nie ma już możliwości wprowadzenia nowych argumentów, konieczne staje się więc zważenie bądź doprecyzowanie tego, co zostało już powiedziane w debacie. Aby zrobić to skutecznie, należy pamiętać o tych punktach:

1. Porządkowanie debaty: osie sporu

Bardzo często na tym etapie debata wydaje się chaotyczna. Zadaniem czwartego mówcy jest więc uporządkowanie jej – zarówno sobie, jak i sędziom. Przydatne do tego jest poszeregowanie argumentów w osie sporu. Najczęściej bowiem obie strony tworzą argumenty oparte o podobne problemy: wpływ danej zmiany na społeczeństwo, ekonomię, mniejszości; prawdopodobnie odnoszą się też do podobnych wartości jak wolność, równość, bezpieczeństwo czy solidarność. Warto w ten sposób porównywać argumenty ze sobą: dzięki temu najłatwiej znaleźć jest kryteria porównania.

Na tym etapie warto też widzieć, które argumenty są najważniejsze w debacie dla obu stron debaty. To prawdopodobnie tutaj panel sędziowski będzie szukał rozstrzygnięcia sporu, warto więc podjąć próbę porównania ich między sobą – nawet jeśli dotyczą innych płaszczyzn czy wartości.

2. Kryteria porównania argumentów

Gdy argumenty obu stron zostaną uporządkowane, należy znaleźć sposób, by przeważać szalę zwycięstwa na swoją stronę. Można to zrobić za pomocą kryteriów – pamiętajmy jednak, że oprócz podania kryterium warto uzasadnić, dlaczego akurat ten argument wygrywa w oparciu o to konkretne kryterium. Poniżej proponujemy kilka z nich.

Argument może być ważniejszy, ponieważ:

Lepiej wypełnia kryterium użyteczności, wpływa na zdecydowanie większą grupę ludzi (więcej ludzi będzie miało korzyść z danego rozwiązania lub szkodę z rozwiązania drugiej strony).

Wpływa na ważniejszą grupę ludzi w debacie (przykładowo: ważniejsze może być rozwiązanie problemów osób szczególnie nieuprzywilejowanych, niż potencjalna strata ludzi, którzy są w uprzywilejowanej pozycji).

Jest bardziej prawdopodobny (np. co prawda rzucenie bomby atomowej wyrządza szkody na ogromną skalę ogromnej liczbie osób, ale ze względu na charakterystykę broni atomowej, w przypadku której na każdy rzut takiej broni na inne państwo należy oczekiwać podobnej reakcji, nikt się raczej na to nie zdecyduje, wiedząc, że skończy się to zagładą świata; ważniejsze staje się więc to, by osiągnąć bardziej prawdopodobne i dostępne na wyciągnięcie ręki cele polityczne w danym konflikcie).

Dotyczy ważniejszej wartości (np. najczęściej w debacie jest zgoda co do tego, że życie ludzkie jest uznawane za ważniejszą wartość od zysków ekonomicznych, a więc jeśli ratujemy życie, a po drugiej stronie mamy stratę ekonomiczną, to wygra argument za ratowaniem życia; jeśli jednak nie ma zgody co do kryterium, należy udowodnić, że życie jest ważniejsze niż rachunek ekonomiczny, nawet jeśli wydaje się to oczywiste).

Na podobnej zasadzie można porównywać ze sobą osie sporu: czasem bowiem po jednej stronie nie ma zbyt wielu argumentów np. czysto gospodarczych bądź są one zdecydowanie słabsze; mocniejsze są za to argumenty społeczne czy moralne i je warto pokazywać jako najważniejsze.

3. Dobre praktyki czwartego mówcy

Przed debatą warto rozpisać argumenty własnej drużyny i do tych argumentów dopisywać to, co mówi druga strona, tam, gdzie można porównywać ze sobą te argumenty. Dzięki temu żadna najważniejsza rzecz po drugiej stronie nie umknie podczas debaty, a duża część wystąpienia będzie gotowa jeszcze przed samym wystąpieniem.

W trakcie debaty oprócz przeciwników należy uważnie słuchać też swojej drużyny – mimo wszystko nie zawsze to, co zostało zaplanowane, zostanie wypowiedziane w debacie.

A ponieważ obie drużyny przygotowywały się na obie strony, część potencjalnych osi sporu może zostać przewidziana wcześniej.

Dobra czwarta mowa nie ma więc na celu umniejszania tego, co powiedział przeciwnik. Wszak sędziowie notowali argumentację obu stron i wiedzą, co i jak zostało powiedziane. Nie najlepszą strategią jest też używanie najsłabszych argumentów adwersarzy do porównań – to nie pomoże w zwycięstwie. Jurorzy docenią zdecydowanie bardziej pracę mówcy, jeśli ten zajmie się najsilniejszymi argumentami przytoczonymi przez drugą stronę debaty.

Celem czwartej mowy nie jest zatem pokazanie, że oponenti nie mieli argumentów, bo najprawdopodobniej je mieli, ale wykazanie, że to, co rzeczywiście powiedzieli, ma w danej debacie mniejsze znaczenie.

IX. Wystąpienia publiczne

Jednym z głównych problemów polskiej edukacji, przynajmniej naszym zdaniem, jest to, że nie przygotowuje ona kompleksowo (a często nie przygotowuje wcale) do wystąpień publicznych. W związku z tym wiele młodych i dorosłych osób ma spore obawy przed tym, by wypowiedzieć się w większej grupie lub gdy już do tego dochodzi – robi to wyjątkowo nieumiejętnie. W związku z tym dla wielu osób bycie odpowiedzi ustną przed klasą, zagorzała dyskusja przy rodzinnym stole, rozmowa kwalifikacyjna lub prezentacja w pracy stają się wydarzeniami stresującymi i niechcianymi.

Właśnie dlatego nabywanie umiejętności miękkich jest niesamowicie istotne. Jeśli będziecie ćwiczyć swoje umiejętności związane z wystąpieniami, to będziecie w nich coraz lepsi. Wyśmienitym narzędziem do ćwiczenia wystąpień są właśnie debaty oksfordzkie.

W tej części przedstawione zostaną praktyczne porady dotyczące wystąpień publicznych. Materiał zostanie w pewnym stopniu oderwany od debatowania, żeby przekazać szersze spektrum wiedzy, aczkolwiek wiedza ta przyda się również w trakcie debat.

Ocena sytuacji

Każde wystąpienie publiczne ma szereg czynników, które warto przemyśleć zanim jeszcze zabierzecie głos lub wejdziecie na scenę.

Przede wszystkim istotny jest kontekst wydarzenia. Warto przemyśleć, w jakich okolicznościach będziecie przemawiać. Z przyczyn, które omówimy poniżej, zupełnie inaczej trzeba przygotować się do konferencji naukowej dla stu osób, inaczej do kameralnego spotkania ze znajomymi, a inaczej do debaty telewizyjnej oglądanej przez wiele tysięcy różnych osób.

1. Miejsce

Planując swoje wystąpienie warto przemyśleć, w jakim miejscu się ono odbędzie.

Ranga i powaga miejsca będą determinowały strój, język, jakim wypada się posługiwać, oraz prawdopodobnie grono odbiorców. Istnieje olbrzymia różnica między przemawianiem w Pałacu Prezydenckim a wystąpieniem w szkole.

Wielkość miejsca będzie miała wpływ na sposób przemawiania, ponieważ trzeba wówczas ocenić swoje możliwości wokalne, akustykę pomieszczenia lub ewentualnie sposób nagłośnienia sali.

Warto jest również dowiedzieć się dokładnie, skąd będziecie przemawiali:

Mównica – zapewnia odpowiednią przestrzeń pod notatki oraz wymusza stabilną postawę podczas mowy.

Otwarta przestrzeń (np. w TEDx) – zapewnia znacznie większą swobodę ruchu kosztem stabilnego miejsca na położenie notatek.

2. Czas

Właściwe zarządzanie czasem to kolejna bardzo istotna kwestia, którą należy przemyśleć w trakcie planowania wystąpienia.

Jeśli organizator wydarzenia nie wyznaczył konkretnych ram czasowych lub kontekst wydarzenia pozwala na nieograniczenie długą przemowę, należy samodzielnie zdecydować, ile będzie trwać wystąpienie. Jedną z lepszych praktyk, szczególnie na początku przygody z wystąpieniami publicznymi, jest po prostu nieprzedłużanie. Postarajcie się, żeby wasze wystąpienia były krótkie i zwarte. W przypadku istnienia określonych ram czasowych, to waszym najważniejszym zadaniem jest się ich trzymać. Stworzenie wystąpienia zbyt krótkiego lub zbyt długiego może zniechęcić publiczność.

3. Audytorium

Kolejnymi kwestiami, które warto przemyśleć są liczba i rodzaj odbiorców. Liczebność audytorium będzie determinowała nie tylko wielkość sali i sposób nagłośnienia przemowy, ale również styl. W inny sposób przekazuje się do swojej racji dziesięć osób, a w inny 10 tys. Rodzaj odbiorców, czyli przekrój społeczny słuchaczy, jest kolejnym ważnym czynnikiem, który będzie determinował dobór odpowiedniego języka do przemówienia (formalny/potoczny, specjalistyczny/powszechny, złożony/prosty). Trzeba sformułować swoje przemówienie w ten sposób, by dotarło do jak najszerszego grona odbiorców.

Wystąpienia publiczne a debata oksfordzka

W debatach oksfordzkich oprócz przygotowania merytorycznego drużyny, oceniana jest również komunikatywność, perswazyjność, komunikacja niewerbalna oraz umiejętności krasomówcze każdego z poszczególnych mówców. Naszym zdaniem nie ma jednej dobrej metody lub jednego stylu, który byłby zawsze oceniany najwyżej. Każdy mówca ma swój indywidualny styl oraz umiejętności, które może szlifować, a zatem szybka i ekspresyjna mowa może być oceniona równie wysoko, co powolna i wyrazista. Najważniejszą poradą, którą możemy przekazać na tym etapie, jest przemawianie w sposób jak najbardziej naturalny. Istnieje jednak kilka kwestii, nad którymi warto pracować niezależnie od preferowanego stylu.

Proces przekazania jakiegokolwiek informacji drugiej osobie jest niesamowicie złożony. Najpierw informacja powstaje w głowie mówcy, potem musi zostać zakodowana w języku, który jest rozpoznawalny dla drugiej osoby. Następnie musi się ona przedrzeć przez przeszkody znajdujące się w otoczeniu np. hałas lub rozkojarzenie i zmęczenie drugiej osoby. Wtedy informacja musi zostać rozkodowana, zrozumiana w tej samej formie, a w kontekście debaty, zapisana na kartce w taki sposób, który pozwoli na jej późniejsze przywołanie na naradzie sędziowskiej. W związku z tym każdy dobry mówca powinien robić wszystko, by ułatwić sędziom i publiczności poprawne zrozumienie swojej argumentacji.

1. Struktura mowy

Podczas pisania przemówienia warto zwrócić uwagę na to, żeby składało się ono z wyraźnie wydzielonych części. Na samym początku warto rozróżnić między sobą kolejne argumenty lub punkty, które mają być w nim zawarte. Budowanie spójnej struktury pozwala również lepiej zarządzać swoim wystąpieniem oraz czasem.

Flagowanie („wbijanie flagi”) – jest to technika debatancka, która pozwala wyraźnie zaznaczyć konkretne części wystąpienia. W przypadku, gdy mowa zawiera np. trzy argumenty, warto zaznaczyć je w taki sposób, by sędziowie oraz publiczność mogli je wyraźnie od siebie odróżnić. Dobrą praktyką jest rozpoczęcie swojego argumentu od stwierdzenia, które chce się udowodnić oraz powtórzenia tego samego stwierdzenia na sam koniec argumentu w ramach konkluzji.

2. Notatki

Pisanie całego wystąpienia pełnymi zdaniami nie jest najlepszym pomysłem. W ferworze debaty trudno jest czytać pełne zdania, a ryzyko zgubienia się w zagmatwanym tekście jest duże. Poza tym, mowy w pełni przeczytane są zdecydowanie mniej perswazyjne i będą oceniane niżej.

W związku z tym najlepiej jest pisać swoje wystąpienie w punktach lub w formie map myśli. W ten sposób zdecydowanie prościej jest oderwać wzrok od kartki, a potem wrócić do następnego punktu, co poprawia zarówno koncentrację, jak i odbiór zewnętrzny wystąpienia.

3. Postawa ciała i gestykulacja

Pełna wiedza dotycząca mowy ciała oraz gestykulacji jest niemożliwa do osiągnięcia poprzez przeczytanie podręcznika. Tutaj najważniejsze będzie ćwiczenie przemówień (np. w lustrze, przed bliskimi osobami) oraz oglądanie swoich nagranych wystąpień (zwracanie uwagi na własne tiki, nietrafioną gestykulację).

Na debacie oksfordzkiej preferowana jest stabilna postawa, ponieważ większość wystąpień będzie miała miejsce przy mównicy. Gdyby jednak jej nie było, wówczas dobrym rozwiązaniem jest posiadanie teczki lub podkładki pod notatki (wspominaliśmy o tym w pierwszym podrozdziale). Odpowiednio trzymana teczka lub podkładka pomoże zachować prostą postawę ciała i ograniczy zbędne ruchy rąk. Na samym początku popełnianie błędów jest jednak naturalne, więc nie warto się tym nadmiernie stresować!

X. Pytania, informacje, Ad Vocem

Pytania i informacje są szczególną bronią w ręku dobrego debata – dobrze użyte mogą sprawić, że dana wypowiedź straci swoją moc przekonywania, a argumenty staną się mniej prawdopodobne lub nawet zostaną obalone. Co istotne jednak – osoba, która występuje w danym momencie, ma obowiązek przyjęcia tylko dwóch pytań/informacji w czasie swojej mowy – każde następne może przez nią zostać odrzucone. Warto więc z tej możliwości korzystać roztropnie. Poniżej – trzy wskazówki jak robić to dobrze.

Pytanie lub informacja powinny dotyczyć istotnych wątpliwości dotyczących danego argumentu bądź podważać jego mechanizmy i założenia. Należy zadawać więc pytania dotyczące spraw, które są naprawdę ważne albo wskazują na to, co zostało powiedziane w mowie stoi w jawnej sprzeczności z czymś, co powiedziano wcześniej. To sprawia, że oponenti muszą rzeczywiście skonfrontować swój argument z tymi kwestiami – jeśli tego nie zrobią, to pytanie daje drużynie ważną przewagę.

Zanim zadacie pytanie, zapiszcie je sobie. Jest to ważne z trzech powodów. Po pierwsze, pytanie w stresie może uciec z głowy akurat w momencie, gdy przeciwnik poprosi was o głos (a ma prawo odwlekać ten moment). Po drugie, sprawia to, że zanim wypowiecie pytanie najpewniej sami spytacie siebie, czy to naprawdę ważna kwestia. Po trzecie – po udzieleniu głosu przez mówcę macie mało czasu (10-15 sekund), dobrze więc by wypowiedź była zwięzła i konkretna.

Nie poprawiajcie użytych w mowie danych i statystyk, zwłaszcza jeśli to nie są istotne różnice. Jeśli osoba występująca powie, że Józef Piłsudski był królem Polski, to prawdopodobnie się przejęzyczyła, a poprawianie go niewiele wnosi do debaty. Tak samo niewiele zmienia to, czy daną rzecz popiera 75, czy tylko 65 procent Polaków – z pewnością jest to większość i dużo ważniejsze jest, jakie z tych sondaży zostaną wyciągnięte wnioski.

Ad Vocem

Na wielu turniejach drużyna oprócz standardowych czterech mów ma szansę, by wypowiedzieć się raz jeszcze – w trybie Ad Vocem. Jest to krótsza wypowiedź (najczęściej trwa jedną minutę) i daje szansę, by rozjaśnić szybko ważne kwestie lub w rozbudowany sposób odnieść się do danego argumentu i skontrolować go, gdy tylko zostanie podniesiony. Ad Vocem zgłasza się marszałkowi debaty przez podniesienie karty z napisem „Ad Vocem”; wygłaszane jest po zakończeniu mowy, w trakcie której zostało zgłoszone. Może ono zostać zgłoszone przez każdą osobę, która nie jest następną osobą w normalnym toku debaty (przykładowo, osoba występująca jako druga w drużynie opozycji nie może zgłosić Ad Vocem do drugiej mowy propozycji, mogą to jednak zrobić wszyscy pozostali członkowie drużyny) – chodzi tu o to, by nie był to czas przedłużający normalne wystąpienie. Dowolny członek drużyny może za to zgłosić Ad Vocem do Ad Vocem. Ad Vocem nie jest osobno punktowane, ale jego treść ma znaczenie dla oceny argumentacji i kontrargumentacji drużyny.

Umiejętnie użyte Ad Vocem może być również ważnym narzędziem dla mówców. Istotne jest więc, aby wykorzystać je w odpowiednim momencie. Jeśli przeciwnicy od początku debaty przekazują bardzo ważne argumenty, na które trzeba odpowiedzieć jak najszybciej i w sposób rozbudowany to właśnie Ad Vocem jest trybem, który może pomóc odnieść się do tych argumentów i sprawić, by nie były aż tak znaczące. Może ono też pomóc rozbudować kontrargumentację lub po ważnej kontrze ze strony przeciwników pomóc wzmocnić zaatakowany argument.

XI. Logika w debatach

Logika jest obszerną dziedziną nauki, której używamy każdego dnia. Uznaliśmy, że na potrzeby tego podręcznika skupimy się na pojęciach, które każda osoba rozpoczynająca swoją przygodę z debatami powinna znać.

Koniunkcja – to zdanie złożone mające postać p i q , gdzie p i q są odrębnymi zdaniami lub częściami zdań. Żeby zdanie z koniunkcją było prawdziwe, oba człony muszą być prawdziwe. Jeśli budujecie argumentację na dwóch założeniach np. „To rozwiązanie napędzi Polską gospodarkę, ponieważ zyskamy nowe pieniądze na inwestycje i zmniejszymy bezrobocie”, to musicie udowodnić obydwie zjawiska, żeby prawdziwym było zdanie, że „To rozwiązanie napędzi Polską gospodarkę”.

Korelacja – istnienie zależności między dwiema zmiennymi X i Y . Korelacja oznacza, że znając wartość jednej zmiennej można wnioskować na temat wartości drugiej. Sporym problemem w trakcie debat jest zakładanie, że dwa zjawiska są ze sobą skorelowane, ale nietłumaczenie, na czym ta korelacja polega, jak jest silna i czy jest w danym przypadku prawdopodobna i można na jej podstawie dalej wnioskować.

Teoretycznie, jeśli udowodniliście, że „Polska się bogaci”, to można próbować udowodnić korelację, że jak „Polska się bogaci”, to i „Polacy się bogacą”. Część ekonomistów mogłoby jednak udowadniać, że wzrost gospodarki państwa w wielu przypadkach wcale nie musi doprowadzić do wzrostu zamożności społeczeństwa.

W związku z tym, kiedy próbuje udowodnić jakąś korelację, to musicie wykonać dodatkową analizę tego zjawiska, by była ona jasna i prawdopodobna. Wiele osób przyjmuje za pewnik, że korelacja oznacza obecność przyczynowości pomiędzy zmiennymi. Tak jednak być nie musi. Istnieje 5 wytłumaczeń dla istnienia korelacji:

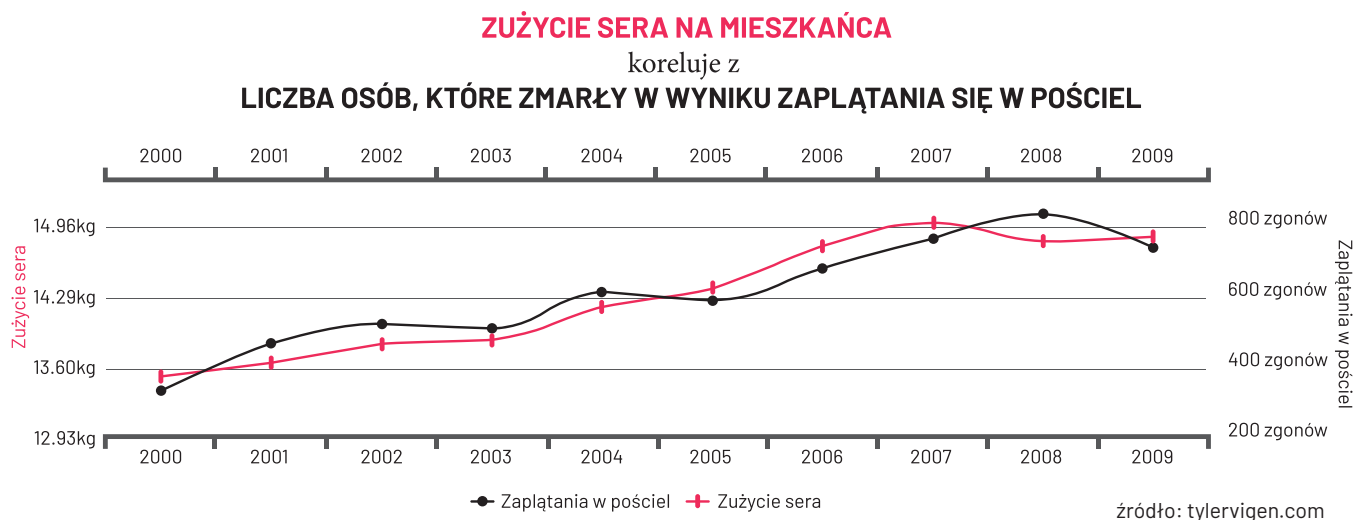
1) Zmienna A wpływa na Zmienną B – np. liczba samochodów w gospodarstwie domowym a zarobki.

2) Zmienna B wpływa na Zmienną A – jak wyżej.

3) Zmienna A wpływa na Zmienną B i Zmienna B wpływa na Zmienną A – poziom wykształcenia a zarobki. Osoby bogatsze mogą sobie pozwolić na dłuższe kształcenie, tym samym zwiększając swoją wartość rynkową.

4) Istnieje nieznaną zmienną C, który koreluje i wpływa na Zmienną A i Zmienną B – liczba samochodów w gospodarstwie domowym i wielkość domu/mieszkania. Obie zależne od zarobków.

5) Korelacja jest dziełem przypadku.

Implikacja - to dwa zdania połączone w następujący sposób: jeżeli p to q.

Podczas tworzenia argumentów często zdarza się, że przedstawionej analizie wynika pewna implikacja. „W związku z tym, że Polska otrzymuje wiele benefitów z faktu bycia w UE, to powinna w niej pozostać”.

Najważniejszą zasadą dotyczącą logiki w argumentacji jest zasada:

„correlation does not imply causation” (korelacja nie implikuje przyczynowości)
Sam fakt tego, że dwa zjawiska mogą być w pewnym stopniu ze sobą skorelowane nie oznacza, że z jednego wynika drugie np. sam fakt wzrostu liczby przestępstw oraz fakt wzrostu liczby imigrantów w regionie nie oznacza jeszcze, że to imigranci popełniają przestępstwa.

XII. Erystyka

Niestety, nie w każdej debacie używane argumenty będą miały wartość merytoryczną. Bardzo często zarówno w debacie, jak i w życiu codziennym można się spotkać z tego typu rozumowaniem i argumentacją. Sędziowie starają się być na nią wyczuleni i nie brać jej pod uwagę – warto jednak, wiedzieć, jakiego typu błędów unikać i jak starać się zbić chwytły erystyczne.

Dobrym rozwinięciem tego rozdziału może być lektura krótkiego dzieła Artura Schopenhauera „Erystyka, czyli sztuka prowadzenia sporów”. Spośród wymienionych przez niego chwytów erystycznych wybraliśmy te, które najczęściej występują w debatach i w życiu publicznym.

1. Argumentum Ad Verecundiam (z łac. Argument odnoszący się do poważania) to przedstawianie zdania jakiegoś szeroko poważanego autorytetu jako niepodważalnego. Oczywiście, zachęcamy do sięgania do zdania szeroko poważanych specjalistów w danej dziedzinie, jednak jego zdanie samo w sobie nigdy nie jest wyrocznią – dużo ważniejsze jest, jakie przemyślenie za tym zdaniem stoi i dlaczego. Kiedy więc powołujecie się na dany autorytet, pokażcie, dlaczego jego zdanie jest istotne w tej debacie. Jeśli na zdanie autorytetu powoła się natomiast adwersarz, pamiętajcie – nie podważajcie samego autorytetu, ale przywołane zdanie i twierdzenie.

2. Sofizmat rozszerzenia (inaczej: chochoł, ang. strawman) jest częstym błędem kontrargumentacyjnym. Polega na przeinaczeniu argumentu tak, aby łatwiej było go zaatakować. Przykładowo, gdy ktoś argumentuje za legalizacją picia alkoholu w pewnych określonych miejscach publicznych, to ten argument jest zrozumiany i przedstawiany przez drugą stronę jak legalizacja picia alkoholu w każdej przestrzeni publicznej (co łatwiej jest atakować ze względu na to, że niesie to za sobą zdecydowanie więcej negatywnych skutków). Ten błąd nie zawsze popełniany jest świadomie – czasem osoba kontrargumentująca wyłapuje jedno hasło z danego argumentu i w związku z nim słyszy to, co chce usłyszeć, zamiast tego, co zostało naprawdę powiedziane. Najłatwiej uniknąć tego błędu, słuchając uważnie tego, co mówi druga strona – i pamiętając, że jeśli zbijemy niewłaściwy argument, to ten właściwy zostanie wciąż zapamiętany przez sędziów i może przeważać na drugą stronę. Jeśli słyszycie, że oponenti popełniają taki błąd, warto czasem krótko przypomnieć (w pytaniu, informacji, Ad Vocem, etc.), jakie było sedno argumentu przedstawionego przez naszą drużynę.

3. Argumentum Ad Populum (z łac. Argument „Do ludu”) to błąd odnoszący się do zdania większości bądź powszechnych przekonań. W debatach bardzo często wykorzystuje się rozmaite statystyki, a także sondaże. Sondaż, który wskazuje na to, że większość jest za rozwiązaniem X nie jest jednak dobrym argumentem za tym, że dane rozwiązanie jest dobre i skuteczne – nie jest więc argumentem samym w sobie, a co najwyżej wstępem do bardziej rozbudowanej analizy. Jeśli słyszycie taki błąd po drugiej stronie, pokażcie, dlaczego zdanie większości nie jest ważne (istnieją inne ważniejsze powody po naszej stronie, większość może się mylić itp.). Aby uniknąć tego błędu zastanówcie się, czy aby na pewno (i jeśli tak – to dlaczego) zdanie większości jest ważne w danej sprawie. Może większość, gdy postąpi się wbrew niej, może zareagować na to działanie pozytywnie/negatywnie i z tego faktu można wyprowadzać ważniejsze konsekwencje?

4. Równia pochyła (ang. slippery slope) to sposób argumentacji, który przekonuje, że przyzwolenie na jedną rzecz spowoduje szereg daleko idących, bardzo negatywnych konsekwencji niepowiązanych logicznie. Szczególnie często można usłyszeć ten argument w dyskusjach o liberalizacji niektórych przepisów, przykładowo: dopuszczenie do spożywania alkoholu w niektórych miejscach publicznych niechybnie spowoduje szerszy dostęp do alkoholu, co doprowadzi do rozpicia społeczeństwa, wzrostu problemu alkoholizmu i rozlania się plagi przemocy domowej. Jeśli taki błąd pojawia się w debacie, warto wówczas pokazać, że te rzeczy nie doprowadzają jedna do drugiej (np. szerszy dostęp do alkoholu w miejscach publicznych raczej nie wzmacnia dostępu do alkoholu dla osób, które już i tak mogą go pić w domowym zaciszu), a zatem cała zmiana nie przyniesie aż tak negatywnych skutków. Jeśli z kolei chcecie uniknąć tego typu rozumowania, to za każdym razem, gdy stworzycie argument mówiący o różnych konsekwencjach danej rzeczy, zapytajcie siebie: „dlaczego tak się stanie?”. Jeśli nie jesteście w stanie znaleźć mechanizmu, który doprowadzi ten tok myślenia od początku do końca, to prawdopodobnie w tym przekonaniu czai się błąd równi pochyłej.

5. Fałszywa alternatywa/fałszywa dychotomia to z kolei błąd, w którym mówca twierdzi, że są tylko dwie opcje rozwiązania danej sprawy, gdy w rzeczywistości istnieje ich o wiele więcej (np. „albo jesteśmy z Rosją przyjaciółmi, albo idziemy z nimi na wojnę”, gdy w rzeczywistości istnieje jeszcze opcja stosunków neutralnych czy chłodnych). Jest to błąd, który zazwyczaj ma oczernić jakieś stanowisko, ale też prowadzi do tego, że obraz świata zostaje uproszczony, gdy w rzeczywistości jest on bardziej skomplikowany – takie myślenie szkodzi więc i odbiorcom, i mówcom. Aby tego uniknąć, należy sobie zadać pytanie – gdy wydaje się, że istnieją tylko dwie opcje, to czy aby na pewno nie istnieje trzecia? Jeśli są tylko dwie – dlaczego? Jeśli tego typu argumentacja zostanie użyta przeciwko waszej drużynie, to postarajcie się wskazać i uzasadnić trzecią drogę.

6. Ad personam/Ad hominem (z łac. Argument wymierzony w osobę) – jest to argument, który ma podważyć zdanie danej osoby ze względu na jej cechy osobiste, przeszłość bądź wady (np. „Nie jesteś Polakiem z pochodzenia, jak możesz się więc wypowiadać o Polsce?”; „Nie wierzcie komuś, kto jest takim kretynem” etc.). W debatach oksfordzkich jest to argument niedopuszczalny, karany punktami ujemnymi, a w drastycznych przypadkach kończy się dyskwalifikacją całej drużyny.

Jeśli usłyszycie taki argument, prosimy, nie odpowiadajcie tym samym – mimo oczywistego i zrozumiałego poczucia oburzenia i dotknięcia. Jeśli zostanie on powiedziany w debacie oksfordzkiej, należy go po prostu

przemilczeć; z pewnością za to skład sędziowski i marszałek debaty nie puszcza tego płazem danemu mówcy. Jeśli chcecie osobiście powiedzieć osobie, która użyła tego argumentu, jak was to dotknęło, powiedzcie jej to po debacie – wtedy jest odpowiedni czas i miejsce, by domagać się przeprosin za takie zachowanie.

XIII. Etyka debaty

Na początku tego podrozdziału chcielibyśmy, żebyście wyobrazili sobie siebie na debacie. Wasza drużyna wylosowała stronę, z którą wewnątrz siebie się nie zgadza – czujecie, że coś jest z broniem tego stanowiska nie tak, jednak trzeba to będzie robić z zaangażowaniem i publicznie. Wszyscy zdają sobie sprawę z konwencji debaty oksfordzkiej, również publiczność wie, że niekoniecznie musisz bronić swoich poglądów na dany temat, niemniej jednak dochodzi dodatkowy stres. Na dodatek mówcy strony przeciwnej w różny sposób atakują ten pogląd i robią to nie tylko merytorycznie, ale także tak, że czujesz się osobiście dotknięty – może to jeszcze nie są argumenty *Ad personam*, ale poglądom których bronicie w debacie, wyrzucany jest np. brak moralności. Jak się czujecie? Co macie ochotę zrobić na debacie? Jakie emocje wami targają?

Chcielibyśmy, by ten wstęp przeprowadził was przez ten rozdział. Etyka debaty to przede wszystkim ćwiczenie wyobraźni. Chcemy bowiem, by debata była narzędziem dostępnym jak najszerszej – by mogli z niej korzystać ludzie o różnych poglądach, by bez poczucia odrzucenia i innego typu nieprzyjemności mogli jej wysłuchać i wziąć w niej udział osoby o dowolnym pochodzeniu, stanie zdrowia, statusie ekonomicznym czy orientacji seksualnej. Tak jest pomyślana debata oksfordzka jako format – w mowach używa się formuł grzecznościowych, uczestnicy zakładają stroje galowe. Kultura słowa i wypowiedzi jest więc z nią nierozzerwalnie związana. Oprócz tych podstawowych rzeczy warto, aby wszystkie osoby zaangażowane w debaty przestrzegały kilku zasad, które zostaną przedstawione niżej, jednak przede wszystkim należy zwrócić uwagę na uruchomienie wyobraźni i pobudzenie empatii. Zanim coś powiecie, zastanówcie się, co może przeżywać osoba, której słucha danych argumentów i czy można je powiedzieć tak, by nikogo nie urazić.

Używanie erystyki, szczególnie argumentów *ad personam/ad hominem*.

Co prawda zajęliśmy się tym już w poprzednim rozdziale, jednak warto poruszyć ten temat jeszcze raz – format debaty oksfordzkiej od początku swojego istnienia w Polsce wziął sobie na celownik argumenty *Ad personam* i *Ad hominem*, karząc mówcę i drużynę za ich stosowanie. Jest to zagrożenie dla debaty oksfordzkiej (oraz szerszej – dla dyskursu publicznego) z wielu powodów. Najważniejszym z nich jednak jest to, że używanie retoryki odnoszącej się do danej osoby w bezpośredni sposób ją krzywdzi, rani i ośmiesza w oczach słuchaczy. Każdy, kto bierze udział w debacie, powinien być przed takim ośmieszeniem chroniony, aby mógł czuć się bezpiecznie i by nie zrażał się do wystąpień publicznych. Na większości turniejów *Ad personam/Ad hominem* karane są punktami ujemnymi bądź walkowerem; tego typu zachowanie może więc skutkować przegraną w debacie.

Zachowanie wobec oponentów i własnej drużyny.

Nieodłącznym elementem rywalizacji są duże emocje, które niejednokrotnie wpływają na zachowanie mówców w trakcie debaty wobec rywali, czy wobec własnej drużyny. Oczywiście nie nad wszystkim można zapanować w stu procentach, warto jednak pamiętać, że nie wszyscy są osobami przebojowymi czy śmiałymi z natury. Dlatego wróćmy na moment do ćwiczenia wyobraźni.

Z pewnością, jeśli mówca nie jest bardzo pewny swojej argumentacji, nie poczuje się dobrze, gdy na jego argumenty ktoś zareaguje śmiechem. Dla osób nieśmiałych dużym problemem może być nadmierne zasypywanie pytaniami i informacjami, i zgłaszanie ich co chwila. Jeśli dana mowa będzie słabsza lub niezbyt płynna (szczególnie, gdy jest to jedna z pierwszych debat), pewnie nikt nie chciałby po debacie usłyszeć od swojej drużyny słów wściekłości – tylko raczej słowa wsparcia. Warto o tym pamiętać, gdy to w was kotłują się emocje w związku z usłyszanym z drugiej strony argumentem, który wydaje się wręcz śmieszny – lepiej taki argument merytorycznie skontrolować, a mówcę, któremu nie wyszła mowa, pocieszyć.

(Nad)używanie generalizacji.

Gdy będziecie argumentować, często będziecie odnosić różne cechy do różnych grup społecznych – przykładowo mówiąc o opinii danych społeczności w ważnych sprawach (większość Polaków uważa, że...), czy o istotnych dla nich wartościach (ważną wartością dla katolików jest miłość bliźniego). Warto jednak robić to w taki sposób, który nie będzie tych grup w żaden sposób stygmatyzował, umniejszał ich znaczenia czy posługiwał się stereotypem.

Gdy przykładowo mówicie, że wszystkie osoby należące do danej grupy mają jakąś cechę, posługujecie się stereotypem – nie jest bowiem tak, że wszyscy Polacy są konserwatywnymi katolikami, albo wszyscy warszawiacy obyczajowymi liberałami. Nawet jeśli na sali nie ma więc osoby, która należy do takiej grupy i mogłaby w związku z tym poczuć się nieswojo (bo nie ma takiej cechy, bo wie że nie wszyscy mają tę cechę itp.), to przyczyniacie się do rozpowszechniania takiego stereotypu wśród słuchaczy. Jest to szkodliwe, ponieważ sami prawdopodobnie nie chcielibyście być przez innych postrzegani przez pryzmat rozmaitych etykietek i cech, których nie macie albo które są dla trudne do zaakceptowania.

Co więcej, część tych stereotypów może bezpośrednio szkodzić danym grupom. Na pewno spotkaliście się z twierdzeniem, że osobom z niepełnosprawnością jest w życiu bardzo trudno i że walczą z wieloma przeciwnościami losu, dlatego należy zaopiekować się nimi w sposób szczególny. Jednak to przekonanie bardzo często prowadzi do tego, że mylnie uważa się, że osoby z niepełnosprawnością należy wyřęcać tam, gdzie tylko można. Chcąc pomóc, będąc przekonanym, że to pomaga im w funkcjonowaniu, ktoś podejmuje za nie decyzje o tej pomocy, co ogranicza ich samodzielność. Jeśli więc mówicie w debacie o tym, że osoby z niepełnosprawnością wymagają dużej opieki i pomocy w codziennym funkcjonowaniu, przyczyniacie się do rozpowszechniania stereotypu, który w konkretnych sytuacjach bywa szkodliwy dla tych osób. Lepiej bowiem, by to one same mówiły o tym, jakie są ich potrzeby w tym zakresie, a argumenty w debacie nie odnosiły się do ich cech, a raczej sytuacji i możliwości. Absolutnie niedopuszczalne w debatach jest też używanie generalizacji, które mówią o konkretnych grupach (np. etnicznych, seksualnych, religijnych) i przypisują im złe cechy.

Nieodtworzenie negatywnych cech dyskursu publicznego.

W publicznym dyskursie istnieje wiele sformułowań i stereotypów, które są destrukcyjne i zniekształcają obraz różnych grup (szczególnie nieuprzywilejowanych – mniejszości etnicznych, seksualnych, osób z trudnościami finansowymi etc.). Pamiętajcie więc, że nie musicie odtwarzać publicznego dyskursu na debacie – stajecie nie po stronie konkretnych partii czy jakiegoś podziału w społeczeństwie, ale po danej stronie tezy. Szukajcie więc realnych argumentów, odpowiadających na ważne w tej debacie problemy i pytania, nie zaś twierdzeń, które, choć może szeroko rozpowszechnione, opierają się na stereotypach, strachu lub nienawiści.

Ograniczanie obrazowego języka argumentacji.

To, co teraz opisujemy jest istotne, gdy będziecie chcieli ukazać swój argument jako bardzo ważny w debacie. Gdy część debatantów widzi, że w danej dyskusji istotny będzie argument dotyczący tematów przemocy militarnej, fizycznej, psychicznej czy seksualnej, aby go uwypuklić i ukazać jako bardzo ważny, opisuje jego konsekwencje bardzo obrazowym językiem. Chcemy jednak, byście powstrzymali się od takiego właśnie ukazywania argumentów. Przede wszystkim dlatego, że na sali mogą być osoby, które mają doświadczenia tego typu przemocy za sobą. Część z tych doświadczeń może być jeszcze trudna i ich obrazowe przywołanie może wywołać żywe wspomnienia, które z pewnością nie są komfortowe dla ofiary którejkolwiek formy przemocy. Ograniczcie się więc tylko do szczegółów, które dadzą składowi sędziowskiemu i słuchaczom jasną informację, o jakiego typu konsekwencje chodzi i nie wglębiajcie się w drobiazgowy opis tych sytuacji tak, by uniknąć przywołania traumatycznych wspomnień u ofiar.

Przyjmowanie komentarza zwrotnego.

Teraz jesteście już po debacie. Otrzymujecie werdykt i komentarz zwrotny od składu sędziowskiego. Niestety, tym razem nie udało się waszej drużynie wygrać. Czujecie zawód – gdy oczekiwaliście na werdykt byliście pewni wygranej. Ciężko wam przyjąć komentarz zwrotny, macie wrażenie, że omija on najważniejsze kwestie poruszone przez was w debacie, a jury nie wysłuchało waszych argumentów tak, jak na to zasługiwały.

Ten moment jest emocjonalnie trudny – jako debatancki znamy to z autopsji. Ważne w takim momencie jest jednak to, jak przyjmiecie ten werdykt. Po pierwsze pamiętajcie, że skład sędziowski na pewno starał się wysłuchać wszystkich waszych argumentów. Czasem problemem na debacie jest też to, że nie powiecie wszystkiego tak, jakbyście chcieli, a więc nie wszystko dotrze w takiej formie, w jakiej było przez was przygotowane – aby się tego dowiedzieć, warto najpierw wysłuchać w całości komentarza zwrotnego, a jeśli wątpliwości pozostaną, to dopiero potem podejść do sędziów, zadać pytania i wysłuchać dokładniejszych uwag. Jeśli jednak nawet macie pewność, że wszystko co ważne zostało powiedziane i powinno zostać zrozumiane, pamiętajcie – jury to też ludzie. Zdarzają im się pomyłki, a przegrana debata to nie jest koniec świata. Prosimy więc o bezwzględny szacunek dla jurorów – oczywiście z zachowaniem prawa do niezadowolenia z tego, jak was sędziowano.

CZĘŚĆ DLA SĘDZIÓW

Sędziowanie debat oksfordzkich jest dużym wyzwaniem, ponieważ polega na wielopłaszczyznowej ocenie ośmiu wystąpień, które wzajemnie się przenikają i do siebie nawiązują. W środowisku debat oksfordzkich przez wiele lat wykształciła się profesjonalna kadra sędziowska, która sędziując wspólnie podczas wielu turniejów wypracowała wspólne zasady i wspólny system sędziowania debat. Poniższa część omówi podstawowe aspekty związane z oceną debaty oksfordzkiej. Warto jednak zaznaczyć, że prawdziwe umiejętności sędziowskie można nabyć w praktyce, dopiero po sędziowaniu dziesiątek debat.

I. Zasady sędziowania debat oksfordzkich

0. Notuj Tę zasadę specjalnie umieściliśmy pod numerem 0, ponieważ jest ona fundamentem do oceny każdej debaty. W związku z tym, że debata to spór merytoryczny, sędziowie muszą potrafić przywołać dokładne fragmenty analizy podczas narady sędziowskiej, żeby wydać sprawiedliwy werdykt. Bez skrupulatnych notatek nie jest to możliwe.

1. Sędziuj jako wyrobiona, aczkolwiek niewyspecjalizowana publiczność. Podstawowym założeniem sędziowania jest to, że w trakcie oceny argumentacji drużyn nie powinno się korzystać ze swojej wiedzy specjalistycznej. Często jest tak, że sędziowie posiadają wykształcenie w danej dziedzinie lub są entuzjastami jakiegoś tematu. Podczas sędziowania debaty nie wolno używać wiedzy specjalistycznej, by ocenić prawdziwość twierdzeń obu drużyn, ponieważ byłoby to nieuczciwe z wielu powodów.

Drużyny miały tylko tydzień na zgłębienie tematu. Mimo starań będą musiały bazować na uogólnieniach i mogą zdarzyć im się błędy.
Specjaliści z tej samej dziedziny mogą mieć zupełnie inny pogląd na ten sam temat.
Holistyczna ocena turnieju byłaby niesprawiedliwa, gdyby w jednej sali zasiadał ekspert z danego tematu, a w drugiej nie.

Sędziować powinno się zatem z perspektywy przeciętnie czytanego obywatela.

! PAMIĘTAJ

Istnieją różnego rodzaju turnieje debat oksfordzkich. Wśród nich możemy wyróżnić również turnieje specjalistyczne jak np. turniej debat historycznych, gdzie debaty będą oceniane inaczej, a wiedza specjalistyczna musi być uwzględniana.

2. Sędziuj w abstrakcji od swoich uczuć i poglądów na dany temat. Drużyny, które wylosowały strony muszą mieć równą pozycję w oczach sędziego. Nawet jeśli prywatnie zgadzasz się z którąś ze stron, to nie może to mieć odzwierciedlenia w werdykcie. Sędzia ocenia to, co padło w debacie, a nie to kto w jego mniemaniu ma rację w danym sporze.

! PAMIĘTAJ

Jeśli sędzia jest związany emocjonalnie z jakimś tematem do tego stopnia, że może to wpłynąć na ocenę debaty, to powinien zgłosić to organizatorom i pauzować tę rundę.

3. Nie oceniaj debaty z perspektywy argumentów, które nie padły. Punkt ten jest związany z punktami 1. i 2. Sędziowie, którzy mają doświadczenie z podobnymi tematami, widzieli już taką debatę lub są ekspertami w danej dziedzinie często mają świadomość, które argumenty są silne w danej debacie i w pewnym sensie ich oczekują. Nie można karać drużyny za to, że nie ułożyła linii zgodnie z przewidywaniami, ale również nie powinno się dodatkowo nagradzać strony, po której mogły paść zwycięskie argumenty, które jednak nie padły.

4. Nie dopowiadaj za mówcę. Sztuka budowania przekonującej argumentacji polega na tym, by była ona przekonująca dla uniwersalnego odbiorcy. Wszyscy mamy jakieś poglądy i rozumiemy pewne skróty myślowe. Zdania tj.: „jak obniżymy podatki, to napędzimy gospodarkę” lub „państwo powinno dbać o osoby biedne” są dla jednych intuicyjne i zrozumiałe, a dla innych nie. W tym sensie mówcy powinni rozwijać i tłumaczyć swoje myśli, nawet jeśli podświadomie sędziowie rozumieją, o co im chodziło. Nie powinno się uznawać argumentów, które zostały niedokończone.

5. Aksjوماتem jest tylko to na co drużyny zgodzą się w debacie. Co do zasady każde twierdzenie można podważyć, a zatem w debatach nie istnieje coś takiego jak uniwersalny aksjomat, do którego można się odnieść. Jeśli debata toczy się na temat życia ludzkiego lub ekonomii, to od drużyn zależy czy te wartości wymagają dalszego tłumaczenia czy nie. Jeśli obie drużyny w debacie zgodzą się, że życie ludzkie jest ważne, to staje się aksjوماتem w tej debacie i może posłużyć jako metryka do późniejszej oceny. Jeśli jednak druga drużyna będzie próbowała zważyć wartość życia ludzkiego jako niższą niż np. ochrona klimatu, to jest do tego w pełni uprawniona.

6. Argumenty należy ważyć, a nie liczyć. Jeden dobrze przeanalizowany argument może wygrać debatę, nawet jeśli po drugiej stronie jest mnóstwo stwierdzeń i przykładów. Podczas sędziowania debat powinno się ważyć prawdziwość, prawdopodobieństwo oraz wagę argumentów, a nie ich ilość.

7. Argumenty merytoryczne są zawsze silniejsze niż argumenty emocjonalne. Umiejętności autoprezentacji oraz płomienne przemówienia są nieodłącznymi elementami debat oksfordzkich. Jednak warto wspomnieć, że argumenty odnoszące się do emocji, które działają wyśmienicie w dyskursie publicznym, nie powinny działać na profesjonalnych sędziów. To nie znaczy wcale, że dobry argument nie może również grać na emocjach. Ważne jest jednak, żeby te zagrania dostrzegać i ocenić, a nie się im poddać.

8. Istnieje domniemanie prawdy. W związku z tym, że w trakcie debaty nie ma możliwości sprawdzania prawdziwości twierdzeń na bieżąco, a sędziowie nie powinni korzystać ze swojej wiedzy specjalistycznej, to zakłada się, że mówcy mówią prawdę i nie próbują celowo wprowadzić drużyny przeciwnej i sędziów w błąd. W tym sensie sędziowie nie powinni dokonywać samodzielnej kontrargumentacji argumentów. Dopiero kiedy sędziowie wyczują, że druga drużyna celowo wprowadza przeciwników w błąd, to mogą nie brać pod uwagę tych części argumentacji, które zostały zmyślane lub są w sposób oczywisty nieprawdziwe.

9. Błąd merytoryczny godzi równo w obie strony. Jeśli jedna z drużyn popełni ważny dla debaty błąd merytoryczny np. „Polska nie jest w NATO”, a druga strona go nie wychwyci, to obie strony popełniają dany błąd.

10. Błędy logiczne są poważnymi przewinieniami, a sędziowie mają obowiązek je wychwycić. Sędziowie nie mogą merytorycznie weryfikować argumentacji obu drużyn, ale ich zadaniem jest m.in. zależenie logicznych niespójności i błędów, które mogą rzutować na całą debatę.

Takimi błędami może być np.:

debatowanie poza tezę – argumentacja drużyny może być na doskonałym poziomie, jednak jest ona zupełnie poza obszarem debaty.

brak spójności lub wykluczające się twierdzenia – w linii argumentacyjnej twierdzenia wykluczają się nawzajem, przez co osłabiają swoją prawdziwość i prawdopodobieństwo.

nadmierne zawężenie debaty – stworzenie z obszernej debaty dyskusji na temat bardzo wąski.

nadmierne rozszerzenie debaty – stworzenie z debaty dyskusji na temat tak obszerny, że wychodzi poza ramy debaty.

równia pochyła – w ciągu przyczynowo skutkowym pewne części ciągu wynikają z siebie i są prawdopodobne w jakimś stopniu, ale implikacje są wysuwane tak daleko, że całe twierdzenie staje się nieprawdopodobne.

Powyższe przykłady bardzo często wpływają bezpośrednio na ocenę debaty i bardzo często determinują werdykt np. drużyna, która w debacie Polska powinna przyjąć uchodźców stworzy model, w którym Polska przyjmuje dwóch uchodźców lub 10 milionów uchodźców najpewniej przegra.

II. Porównywanie analityczne obu drużyn

Każdy argument można zważyć na płaszczyźnie prawdziwości, prawdopodobieństwa i wagi.

Argument dotyczący wojny nuklearnej z Koreą Północną może być prawdziwy i zdecydowanie może być ważny, ale wcale nie musi być prawdopodobny.

Argument dotyczący tego, że jeśli obniżymy podatki, to najbogatsze osoby zwiększą swoje majątki może być prawdziwy i prawdopodobny, ale raczej nie będzie ważny.

Argument dotyczący tego, że jeśli nacjonaliści dojdą do władzy w Polsce, to mogliby użyć bomby atomowej może być prawdopodobny i ważny, ale na pewno nie jest prawdziwy.

Najłatwiej jest najpierw sprawdzać prawdziwość i prawdopodobieństwo argumentów, a dopiero potem ich wagę, ponieważ nawet najważniejszy argument w debacie, jeśli nie został uprawdopodobniony, nie ma znaczenia.

Oceniając linie argumentacyjne obu drużyn warto się trzymać poniższego schematu:

1. Sprawdzenie logiki linii argumentacyjnych pod kątem błędów logicznych.
jeśli cały wywód opiera się na fałszywych lub wykluczających się przesłankach, to najpewniej nie będzie on prawdziwy, prawdopodobny i ważny.
2. Sprawdzenie poziomu uprawdopodobnienia argumentacji obu stron.
może się zdarzyć tak, że mimo ciekawych pomysłów obu drużyn, tylko jedna budowała przekonującą analizę, która umacniała ich twierdzenia.
3. Uwzględnienie wpływu kontrargumentacji obu drużyn na logikę wywodów.
zabicie fundamentu, na którym została postawiona cała logika drugiej drużyny może spowodować, że część argumentów lub cały wywód przestaną być logiczne.
4. Uwzględnienie wpływu kontrargumentacji obu drużyn na prawdopodobieństwo i udowodnienie argumentów.
zabicie kluczowych elementów analizy merytorycznej może spowodować, że argument stanie się mało prawdopodobny lub nieważny.
5. Ocena argumentów, które pozostały w debacie, oraz ich wagi.
po analizie wpływu kontrargumentacji na przebieg debaty trzeba ocenić, które argumenty można dalej uznać za prawdopodobne i ważne, a które zostały w ramach debaty obalone.

PAMIĘTAJ

W większości debat sędziowie powinni mieć wstępny werdykt od razu po zakończeniu debaty lub po bardzo krótkim czasie do namysłu. Celem obrad jest omówienie konkretnych osi sporu, kwestii przeważających w danej debacie oraz przygotowanie komentarza zwrotnego.

Metryki oceny debaty

Oprócz trzech podstawowych i uniwersalnych metryk oceny debaty podanych powyżej, w większości debat można wyróżnić konkretne metryki, które powstają dzięki zawiązywaniu się osi sporu podczas debaty.

Wartości – często drużyny wywodzą swoje argumenty z jakichś wartości, które są ważne dla obu stron np. wartość zdrowia i życia lub wartość wolności. Jeśli obie strony zgadzają się co do wagi danej wartości w debacie, to staje się ona metryką, względem której można ocenić, która drużyna lepiej dba o tę wartość, a tym samym, która drużyna wygrywa daną oś sporu.

Skutki – w wielu debatach zdarza się, że drużyny wywodzą konkretne skutki dla danych argumentów np. X osób umrze/zostanie uratowanych lub gospodarka wzrośnie/upadnie. W tym sensie drużyny dają sędziom bezpośrednią i mierzalną metrykę do oceny debaty.

III. Sędziowanie różnych rodzajów tez

W podrozdziale, w którym pokazywaliśmy to, jak wygląda przygotowanie się do różnych rodzajów tez, pokazaliśmy też, jakie związane są z nimi ciężary dowodu. To pojęcie jest nierozzerwalnie związane z sędziowaniem debat oksfordzkich. Sędziowie muszą pamiętać, że na obydwu stronach taki ciężar dowodu ciąży – obydwie muszą więc coś wykazać w debacie. Dopiero na podstawie tego, ile zostało przez obydwie strony wykazane, jurorzy będą mogli rozstrzygnąć spór na korzyść jednej bądź drugiej drużyny – i przez ten będą przyznawali na kartach oceny (o których w następnych podrozdziałach) punkty drużynowe oraz punkty za wartość merytoryczną mowy. To rozstrzygnięcie sporu determinuje wagę punktową, jaka zostanie przyznana obydwu liniom argumentacyjnym i kontrargumentacyjnym, definicji sporu oraz spójności drużyny. Dlatego tak ważne jest, by w panelu najpierw wspólnie zastanowić się, kto, dlaczego i na ile zdecydowanie spór zwyciężył. Stąd też właśnie od sędziowania różnego rodzaju tez zaczynamy rozdział o sędziowaniu jako takim. Przejdźmy więc jeszcze raz przez różne tezy – tym razem ze strony sędziowskiej.

1. Teza działania, polityki (ang. policy)

Np. Polska powinna wprowadzić powszechną i obowiązkową służbę wojskową.

W takiej debacie głównym punktem odniesienia będzie wprowadzony model. Sędzia powinien więc najpierw sprawdzić, czy jest on zgodny z tezą i nie zawęży ciężaru dowodu zbyt mocno. Biorąc pod uwagę ten przykład: możemy sobie wyobrazić, że taki model np. uwzględnia powoływanie do wojska tylko mężczyzn, bądź niepowoływanie obywateli pod bardzo szczególnymi warunkami; nie powinno to być jednak np. dwutygodniowe szkolenie wszystkich obywateli z obsługi broni, które nic nie wnosi, i nie przynosi też żadnych strat, nie jest więc istotną zmianą. Taki model nie wypełni ciężaru dowodu – nie przyniesie bowiem nic, co byłoby poważnym zyskiem po stronie propozycji i ogranicza znacząco opozycji pole do debatowania. Wprowadzenie zbyt wąskiego modelu powinno mieć znaczące negatywne odzwierciedlenie w ocenie.

Ciężarem dowodu propozycji jest więc wskazanie, że taka zmiana wprowadzana przez konkretnego aktora przyniesie rozmaite korzyści społeczeństwu (np. rozwiąże rozmaite problemy) oraz że pozytywy, jakie da ta polityka, przeważą nad negatywnymi skutkami, które udowodni druga strona. Ciężar dowodu opozycji to z kolei wskazanie i udowodnienie strat, jakie odniesie społeczeństwo z powodu wprowadzenia takiej zmiany, oraz wykazanie, że bilans zysków i strat jest negatywny. Rozstrzygając więc spór, sędzia musi odpowiedzieć sobie na pytanie, która drużyna wypełniła swój ciężar dowodu lepiej.

2. Teza powinnościowa

Np. Głosowanie w wyborach powinno być obligatoryjne.

W tezach tego typu, jak już nadmieniliśmy, nie do końca liczy się konkretny model, dużo ważniejszy jest kontekst. Sędzia ocenia więc spór dalej z punktu widzenia bilansu zysków i strat. Kolejnym krokiem jest wykazanie, który świat (z obowiązkowym głosowaniem w wyborach) jest lepszy – jednak już nie bez konieczności poświęcania tyle uwagi konkretnemu modelowi wprowadzenia tej zmiany.

3. Teza z perspektywy jednego aktora (ang. first person)

Np. Jako opiekunowie prawni dziecka nie pozwolilibyśmy mu na korzystanie z platform internetowych typu Youtube.

W wypadku tezy first person należy bardzo uważać na to, by wziąć pod uwagę tylko te argumenty, które dotyczą aktora debaty i które zostały tak ukazane. Należy przy tym pamiętać, że to na mówcach spoczywa obowiązek pokazania tego, że dany argument jest w pełni powiązany z potencjalnymi interesami bądź wartościami, którymi kieruje się (powinien się kierować) dany aktor debaty. Sędziowie również z jego perspektywy powinni ważyć zyski i straty wynikające z danego zachowania – i to na ukazaniu korzyści i strat danego aktora będą polegały ciężary dowodu obydwu drużyn.

4. Teza deskryptywna (ocenna)

Np. Media społecznościowe przyniosły społeczeństwu więcej szkody niż pożytku.

Gdy na debacie pojawia się teza deskryptywna, należy pamiętać, że wówczas najistotniejsze jest to, by drużyny umiały wziąć na siebie to, co udowadnia druga strona i próbować ważyć zyski i straty. W dobrej debacie, w której obydwie drużyny wykazują bilans danego zjawiska, to właśnie lepiej ustawiona „waga” wygra debatę. W takich debatach częste jest „uciekanie” od ciężaru dowodu, wykazywanie, że niektóre negatywne i pozytywne zjawiska nie wynikają bezpośrednio z problemu postawionego w tezie (przykładowo: że rosnące uzależnienie od Internetu nie jest powiązane z mediami społecznościowymi, a z Internetem jako takim i jego dostępnością). Zadaniem sędziów jest wówczas ocena tego, czy mówcy rzeczywiście przedstawili, że zyski i straty bezpośrednio wynikają z problemu postawionego w tezie (albo problem w tezie zdecydowanie wzmacnia dany zysk/daną stratę, np. korzystanie z mediów społecznościowych wzmacnia te uzależnienia).

5. Teza porównawcza

Np. Stany Zjednoczone są ważniejszym partnerem dla Unii Europejskiej niż Chiny.

Słowem kluczowym dla rozstrzygnięcia takiego sporu są oczywiście porównania na poszczególnych płaszczyznach (przykładowo – że ważniejsza dla UE jest współpraca ekonomiczna z Chinami niż z USA), ale też między płaszczyznami (bo może partnerstwo ekonomiczne rzeczywiście lepiej jest mieć z Chinami, ale USA zdecydowanie bardziej wzmacnia bezpieczeństwo UE, i to bezpieczeństwo jest ważniejsze od ekonomii z różnych wymienionych przez mówców powodów?). Ważne jest więc, by uważnie słuchać tej debaty i na podstawie tego, co powiedzą mówcy, rozstrzygnąć spór co do wagi na poszczególnych osiach sporu i istotności danych osi.

IV. Punktacja

Karta Warszawskiej Ligi Debatanckiej, czyli proponowany przez nas system oceny debaty. Zależnie od turnieju, można spotkać wiele kart ocen debaty. Nasza organizacja wypracowała protokół, który udostępniamy w niniejszym podręczniku. Użyczymy go do użytku na innych turniejach – jeśli tylko macie taką potrzebę, zachęcamy do korzystania z tej karty i legendy do niej. Bardzo zbliżony system oceny mają Akademickie Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich i inne turnieje organizowane przez Krakowskie Stowarzyszenie Mówców. Z kolei dużo prostszą oceną, w której sędzia ma ocenić drużynę w skali od 1 do 10, posługuje się w toku Mistrzostw Polski szkół średnich Fundacja Edukacyjna G5.

Sędzia bezpośrednio po danym wystąpieniu ocenia:

Strukturę wystąpienia (0-3). W tym przypadku 0 oznacza mowę skrajnie chaotyczną i przez ten chaos niezrozumiałą, a 3 oznacza mowę całkowicie jasną, ustrukturyzowaną, z pogłębioną argumentacją, do tego logiczną i przez to całkowicie zrozumiałą.

Retorykę (0-5). W tym punkcie oceniana jest moc przekonywania argumentów: zarówno przez ich perswazję słowną, jak i przez środki dodatkowe takie jak odpowiednie panowanie nad głosem, gestykulację czy kontakt z widownią (mowa absolutnie nie powinna być odczytana z przygotowanej kartki!). Ocena 0 oznacza więc mowę skrajnie nieprzekonującą, odczytaną z kartki cichym głosem, niedochodzącym do sędziów (i w mojej praktyce sędziowskiej taka ocena nie zdarzyła się nigdy!); ocena 5 oznacza mowę dobrze dopracowaną pod kątem użytych środków perswazyjnych.

Warstwę merytoryczną (0-3). Ocena 0 to dla sędziego mowa, która nie dotyka najważniejszych problemów debaty, nie pogłębia w żaden sposób argumentów, nie przedstawia na czym opiera swoje przekonania. Mowa oceniona w tej warstwie na 3 to mowa, w której widać dobre przygotowanie mówcy do prezentacji kluczowych dla debaty problemów i kwestii, oraz pogłębione wytłumaczenia argumentów.

Pytania (0-2). W tym przypadku 0 oznacza nieprzyjęte obydwa pytania (jeśli dwa się pojawiają), a 2 oznacza przyjęcie i udzielenie odpowiedzi na obydwa pytania/informacje.

Rolę mówcy (0-2). 0 oznacza niewywiązanie się z roli w żaden sposób (niezrobienie wprowadzenia do debaty na mowie pierwszej; nieargumentowanie na mowie drugiej; na mowie trzeciej niezrobienie żadnej kontrargumentacji a na mowie czwartej niepodsumowanie w żaden sposób argumentów pojawiających się w debacie), a 2 oznacza doskonale wywiązanie się z roli (odpowiednio: wprowadzenie słuchaczy do najważniejszych problemów debaty, przedstawienie dobrych i pogłębionych argumentów, odniesienie się do kluczowych argumentów drużyny przeciwnej i podsumowanie najważniejszych kwestii pojawiających się w debacie).

Po obradach sędziowskich czas na ocenę drużynową. Ważne, by robić ją dopiero wtedy – to jest dobry moment, by sensownie spojrzeć na wagę poszczególnych kwestii podnoszonych przez obydwie drużyny i w związku z tym móc dobrze ocenić te aspekty debaty:

Spójności drużyny (0-5). 0 oznacza tu stosowanie argumentów sprzecznych wewnątrz, nieuporządkowanych, ewidentnie „niedogadanych” w obrębie drużyny. 5 punktów należy się drużynie, dlatego że przedstawiła spójną wizję argumentacji, trudną do podważenia – widać wtedy, że drużyna dobrze wiedziała, jakie ciężary dowodu bierze na siebie i konsekwentnie dążyła do ich uprawdopodobnienia.

Definiowanie linii sporu (0-5). W tej warstwie oceniane jest to, czy drużyna dobrze przedstawiła problemy i osie sporu w debacie, czy wybrała i broniła tych, które okazały się kluczowe dla rozstrzygnięcia sporu, jak również czy reagowała na przedstawiane problemy przez drugą drużynę i rzetelnie podsumowała debatę.

Argumentacja (0-15). Tutaj oceniana jest całościowo linia argumentacyjna – jej pogłębienie, analiza, wewnętrzna logika, odporność na dobrą kontrargumentację, trafianie w kluczowe problemy sporu.

Kontrargumentacja (0-15). Tutaj oceniane jest to czy kontrargumentacja i podsumowanie odniosły się do najważniejszych kwestii poruszonych przez drugą drużynę oraz czy (i w jakim stopniu) wyniosły argumentację danej drużyny ponad argumenty przedstawione przez oponentów.

Punkty sędziowskie (od -5 do 5). Jest to jedyna czysto subiektywna kategoria w niniejszej karcie oceny. W tej rubryce sędzia może odjąć punkty drużynie (do -5) jeśli uzna, że uchybiła w ważny sposób kulturze debaty albo regulaminowi wydarzenia. Z drugiej strony jednak może przyznać aż do 5 punktów, jeśli chce nagrodzić drużynę za niestandardowe podejście do debaty albo jeśli debata bardzo mu się podobała i punktacja nie oddaje tego stanu rzeczy. Nie należy jednak używać tego podpunktu do „korygowania” wyniku debaty!

RUNDA:

SĘDZIA:

TEZA:

KARTA SĘDZIEGO WARSZAWSKIEJ LIGI DEBATANCKIEJ

PROPOZYCJA

OCENY INDYWIDUALNE MÓWCÓW

OPOZYCJA

Kategoria	Mówca 1	Mówca 2	Mówca 3	Mówca 4
Struktura wystąpienia (0-3)				
Retoryka (0-5)				
Warstwa Merytoryczna (0-3)				
Pytania (0-2)				
Rola (0-2)				
Suma				

Kategoria	Mówca 1	Mówca 2	Mówca 3	Mówca 4
Struktura wystąpienia (0-3)				
Retoryka (0-5)				
Warstwa Merytoryczna (0-3)				
Pytania (0-2)				
Rola (0-2)				
Suma				

PROPOZYCJA

OCENY DRUŻYNOWE

OPOZYCJA

Kategoria	Propozycja
Spójność drużyny (0-5)	
Definiowanie linii sporu (0-5)	
Linia argumentacyjna (0-15)	
Kontrargumentacja (0-15)	
Punkty sędziowskie (-5;5)	

Suma punktów:

Kategoria	Opozycja
Spójność drużyny (0-5)	
Definiowanie linii sporu (0-5)	
Linia argumentacyjna (0-15)	
Kontrargumentacja (0-15)	
Punkty sędziowskie (-5;5)	

Suma punktów:

Karta jest narzędziem pomocniczym do wydania werdyktu. Małe punkty mają wpływ na ustawienie w tabeli.

V. Prowadzenie obrad sędziowskich

Na turniejach debatanckich sędziowie decydują o werdykcie w nieparzystych panelach. Jedną spośród tych osób tytułowana jest sędzią głównym/sędzią główną. Taka osoba odpowiedzialna jest za to, by poprowadzić obrady i ustalić w panelu werdykt debaty.

Obaj pełniliśmy te obowiązki na turniejach debat oksfordzkich niejednokrotnie, znamy więc smak tej presji, która spoczywa na sędziach głównych. Pośpiechu – bo dzień turniejowy nie jest z gumy. Odpowiedzialności – bo uczestnicy zasługują na jak najbardziej sprawiedliwą ocenę, która często nie jest łatwa. Osobistych pobudek – bo samemu oprócz tego chce się jak najlepiej wypaść. W tym rozdziale prezentujemy więc swoje doświadczenia, które pomagają nam przeprowadzić obrady sprawnie, wydając jednocześnie sprawiedliwy werdykt.

Jak poprowadzić obrady?

Włącz stoper. Jedynie w wyjątkowych przypadkach obrady (liczone od wyjścia drużyn do zaproszenie ich na ogłoszenie werdyktu) mają prawo przekroczyć 15 minut – w warunkach turniejowych jest to najczęściej niemożliwe ze względu na napięty harmonogram.

Pozwól przejrzeć sędziom notatki. Po zakończeniu debaty warto, by sędziowie mieli krótką chwilę na przejrzenie notatek i uzupełnienie ocen indywidualnych mówców – nie dłuższą niż 2 minuty.

Zacznij od wstępnego głosowania. Nie przez podniesienie ręki, a przez ujawnienie swojej wstępnej intuicji. Jeśli taka osoba jest w składzie, zacznij od tej, która jest prawdopodobnie najmniej doświadczona – jest najbardziej prawdopodobne, że ona będzie się bała ujawnić swoje własne zdanie pod wpływem opinii pozostałych sędziów i „schowa się” za bardziej poważanymi sędziami.

Spróbuj podważyć jednogłosem decyzję. Jeśli we wstępnym głosowaniu werdykt jest jednogłosem, spróbuj na chwilę podważyć tę decyzję – zastanów się wspólnie z resztą składu, dlaczego przyznajecie zwycięstwo jednej drużynie czy aby na pewno druga strona nie powiedziała czegoś, co przeważałoby werdykt na jej korzyść. Jeśli dalej jesteście przekonani, że werdykt jest sprawiedliwy, podzielcie się informacją zwrotną do drużyn – kto, co i w jakiej kolejności mówi.

Jeśli werdykt nie jest jednogłosem, warto, by uzasadnianie swoich stanowisk przed resztą składu zaczęli ci, którzy są w mniejszości; potem dopiero ci, których werdykt na razie przeważa. Zastanówcie się potem wspólnie, które kryteria w tej debacie są najważniejsze i na których osiach sporu wygrywa która drużyna – oraz z jakich dokładnie powodów.

Głosowanie ostateczne. Jeśli mija na stoperze dwunasta minuta, a wciąż nie ma zgody co do tego, które argumenty są ważniejsze i dlaczego – czas na głosowanie ostateczne. Jest to prawdopodobnie moment, w którym omówiliście kluczowe kwestie w danej debacie, a czas was goni. Doświadczenie wskazuje też, że jeśli nie ma już ważnych spraw nieporuszonych bądź istotnych do uporządkowania, to prawdopodobnie już nie osiągniecie jednogłosem w panelu – a ta nie jest wartością samą w sobie. Po głosowaniu ustalcie punkty drużynowe, wypełnijcie protokoły, podsumujcie liczbę punktów i oddajcie je marszałkowi debaty bądź innej osobie, która je zbiera dla organizatora turnieju. Jeśli nie zrobiliście tego wcześniej – podzielcie się informacją zwrotną. Jeśli werdykt jest niejednogłosem, ważne by swoim zdaniem podzielili się też ci członkowie panelu, którzy byli w mniejszości – jest to szczególnie istotne dla drużyny wygranej, która dzięki temu będzie lepiej wiedzieć nad czym popracować w przyszłości.

VI. Komentarz zwrotny

Jednym z dwóch najważniejszych zadań każdego sędziego, zaraz obok wydania werdyktu, jest uzasadnienie swojej decyzji. Komentarz zwrotny jest najważniejszym elementem edukacyjnym całej debaty. Warto jednak pamiętać, że jest on jednym z najbardziej stresujących momentów dla uczestników, a zatem sędziowie muszą postarać się dbać zarówno o wartość merytoryczną komentarza, jak i o komfort debatantów.

Ważniejsze jest sprawienie, by każdy debatant, niezależnie od zwycięstwa lub porażki, chciał dalej debatować.

Co do zasady komentarz zwrotny trwa około 15 minut, więc warto rozplanować go tak, by zawrzeć najważniejsze części i dostosować go do potrzeb debaty.

! PAMIĘTAJ

Złą praktyką jest trzymanie uczestników w niepewności i podawanie werdyktu dopiero po komentarzu zwrotnym. Emocje uczestników rosną, a uwagi sędziów mogą być odbierane raczej jako ataki i zagrożenie dla zwycięstwa, niż edukacyjne porady.

1. Werdykt. Zależnie od systemu werdykt ogłasza marszałek lub sędzia główny debaty. Dobrą praktyką jest na tym etapie nie podawać opinii tj. „to było miażdżące zwycięstwo”. Mogą one spowodować, że uczestnicy będą mieli mniejszą wolę wysłuchać komentarza zwrotnego.

2. Komentarz generalny (5-7 minut). Jest najważniejszą częścią komentarza zwrotnego. Sędzia główny odpowiedzialny za feedback powinien mieć wcześniej przygotowane swoje wystąpienie, tak samo jak debatanci przygotowują wcześniej swoje. Stanowczo odradzamy improwizację, nawet jeśli werdykt wydaje się jasny. W tej części sędzia powinien w kilku krótkich punktach wyjaśnić decyzję panelu sędziowskiego. Istotne jest, żeby drużyny bezpośrednio po usłyszeniu werdyktu jak najszybciej zrozumiały jego podstawę.

Pozytywne przykłady komentarza zwrotnego generalnego:

„Obie drużyny zgodziły się, że szczęście jest najważniejszym kryterium w tej debacie. Drużyna propozycji wygrała tę debatę, ponieważ udowodniła, że więcej osób będzie szczęśliwych, gdy wprowadzimy ich rozwiązanie. Uważamy, że ich argumenty przeważały, ponieważ uprawdopodobnili, że konkretne grupy społeczne tj. X i Y dostaną dodatkowe narzędzia A, B i C, dzięki czemu będą szczęśliwe, ponieważ P”. Dodatkowo nie uwierzyliśmy w pełni w argument drugi opozycji, ponieważ uważamy, że implikacja pomiędzy -X i -Y nie jest tak oczywista i wcale nie jesteśmy pewni czy zajdzie, a drużyna opozycji nam tego nie wyjaśniła. W związku z tym, że nie jesteśmy pewni, że tak będzie, to nie jesteśmy pewni również skutków -A i -B. Porównując dobrze wytłumaczone skutki A, B i C ze skutkami -A i -B, w które mamy problem uwierzyć uważamy, że drużyna propozycji wygrywa tę debatę”.

Lub

„Obie drużyny stosowały różnego rodzaju argumenty, które niestety bardzo rzadko spotykały się w debacie. W związku z tym mieliśmy jako panel trudności w ocenie i porównaniu waszych argumentów. Zwróćmy jednak uwagę na to, że drużyna opozycji starała się tłumaczyć wagę swoich argumentów. Drużyna propozycji tłumaczyła, że życie ludzkie jest ważne, ale nie powiedziała nam czemu mamy dbać o życie ludzkie bardziej niż o klimat. Z drugiej strony drużyna opozycji pokazała nam na wielu płaszczyznach, czemu klimat jest zdecydowanie ważniejszy, ponieważ długofalowo

ma olbrzymie znaczenie dla wartości, o którą walczy propozycja, czyli dla wartości życia. Nawet jeśli wierzymy propozycji, że krótkofalowo życie ludzkie jest wartością, o którą należy dbać, to długofalowo opozycja udowodniła, że tylko poprzez ratowanie klimatu dzisiaj możemy uratować więcej żyć ludzkich w przyszłości”.

Negatywne przykłady komentarza generalnego zwrotnego:

„Drużyna propozycji była sprawniejsza w autoprezentacji i to zaważyło na werdykcie” – taki komentarz jest słuszny tylko w momencie, gdy między drużynami była drastyczna dysproporcja umiejętności krasomówczych lub gdy debata była wyjątkowo wyrównana – obie sytuacje zdarzają się rzadko, a taki komentarz był nadużywany w przeszłości

„Zabrakło analizy” – tak samo jak wymagamy od debatantów, żeby tłumaczyli swoje argumenty, tak samo sędzia musi wytłumaczyć, w którym momencie zabrakło mu analizy i dlaczego to rzutowało np. na prawdopodobieństwo lub wadze argumentu. „Mi personalnie podobała się propozycja” – taki komentarz zwrotny niczego nie tłumaczy.

„Moim zdaniem opozycja lepiej argumentowała” – żeby taki komentarz miał sens, trzeba wykazać bezpośrednio, które argumenty opozycji były przekonujące, czemu oraz czemu argumenty propozycji nie były przekonujące.

„Drużyna opozycji miała lepsze przykłady” – jeśli przykłady przeważały debatę, to znaczy, że najpewniej nie było w niej dobrych argumentów. W tym sensie trzeba najpierw wytłumaczyć, jaką rolę odegrały przykłady w tej debacie i czemu lepiej ilustrowały mechanizmy, które ostatecznie uznano za ważniejsze.

„Propozycja wygrała, ponieważ powiedziała zdanie X i ono mnie przekonało” – jeśli jedno zdanie determinuje zwycięstwo w debacie, to najpewniej nie była to zbyt głęboka debata. Z tego powodu należy wyjaśnić jaką rolę odegrało to zdanie/argument w tej debacie i czemu jest ważniejsze od reszty.

„Prywatnie uważam, że jest inaczej/z mojej wiedzy wynika, że jest inaczej” – takie stwierdzenie stoi w sprzeczności z zasadami sędziowania. Prywatna opinia nigdy nie powinna przeważać debaty, ponieważ jest to nieuczciwe dla drużyn, które losowały strony.

„Moim zdaniem tej debaty nie da się wygrać bez argumentu X, więc opozycja przegrywa” – to sformułowanie również stoi w sprzeczności z zasadami sędziowania. Prywatna opinia o tym, jak powinna wyglądać debata, nie powinna wpływać na wynik debaty.

„Byliście lepszą drużyną, ale druga strona miała trudniejsze zadanie” – zakłada to nierówność tezy, więc jest wyrazem krytyki dla organizatorów lub pokazuje, że sędzia nie potrafi obiektywnie ocenić debaty.

3. Komentarz Edukacyjny (inspirujący) (5-8 minut)

W tej części komentarza zwrotnego zadaniem sędziów jest nie tyle usprawiedliwienie werdyktu, co przekazanie uczestnikom debaty swojej wiedzy i wskazówek do dalszego rozwoju. Warto wyraźnie rozdzielić część edukacyjną komentarza zwrotnego od części generalnej, ponieważ kwestie edukacyjne tj.:

jak można było lepiej zbudować argument X,
w tej debacie mógłby się pojawić argument Y,
„z mojej wiedzy wynika, że wasz argument nie jest prawdziwy”;

mogą być pomocne w byciu lepszym mówcą/mówczynią, ale nie mogą stanowić podstawy werdyktu.

Ważne jest, by dawać drużynom porady, które sprawią, że będą lepsze, a nie suche uwagi bez dalszego zagłębiania się w szczegóły. Jeszcze nikt nie zaczął lepiej debatować, gdy dowiedział się, że „robi za mało analizy” lub „jest zbyt ekspresyjny”. Za takim komentarzem powinny stać konkretne porady.

Komentarz Indywidualny (0-5 minut)

Najczęściej w trakcie 15 minut komentarza zwrotnego nie ma wiele czasu na komentarz indywidualny. Dodatkowo uczestnicy będący po stresującej debacie i po sporej części komentarza zwrotnego są bardziej podatni na zniecierpliwienie i na odbieranie porad, jako ataki personalne.

W związku z tym dobrą praktyką jest udzielanie komentarza zwrotnego indywidualnego w przerwie. W ten sposób emocje opadną, a uczestnicy i uczestniczki, którzy rzeczywiście chcą się czegoś nauczyć sami chętnie do nas podejda.

Jeśli jednak uda się zmieścić komentarze indywidualne w trakcie całości komentarza zwrotnego, to ważną zasadą jest to, by nie skupiać się na jednej osobie z drużyny. Jeśli tylko jedna osoba dostaje komentarz negatywny lub pozytywny, to budzi to poczucie niższości/wyższości w drużynie. Debata to aktywność grupowa, a zatem jeśli już się udziela komentarza zwrotnego indywidualnego, to powinien on być skierowany do każdego uczestnika debaty, a nie tylko do wybranych.

KTO W MGŁĘ I SŁOTE

CZĘŚĆ DLA NAUCZYCIELI
I ORGANIZATORÓW

I. Jak zorganizować debatę na lekcji

Debata oksfordzka nie jest tylko sportem intelektualnym. To przede wszystkim narzędzie edukacyjne, dzięki któremu można uatrakcyjnić lekcje w starszych klasach szkoły podstawowej bądź w szkole średniej oraz uzupełnić ofertę edukacyjną o bardzo ważne dziś umiejętności miękkie. Stosować debatę na lekcji można wszędzie tam, gdzie pojawia się ciekawy problem związany z tematem lekcji, dookoła którego można ułożyć tezę. Problem może być bezpośrednio związany z podstawą programową – np. ważnym dylematem moralnym, przed którym stanęli bohaterowie danej lektury, czy też dylematem rzeczywistych postaci historycznych. Może też być dyskusją na poziomie „meta”, dotyczącą przedmiotu jako takiego (np. tego, czy jest sens tworzenia sztywnego kanonu lektur szkolnych czy nauczania historii w konkretny sposób). Kilka proponowanych tez znajduje się na końcu tego rozdziału.

Istotne jest jednak, by debata dotyczyła problemu, który realnie ma dwie strony – tak, by uczniowie przygotowując argumenty, które rzetelnie będą omawiały daną kwestię, nie trafili na złe i nieuczciwe intelektualnie źródła. Stanowczo nie polecamy więc debat o kwestiach, co do których mimo dwóch agresywnych stron debaty publicznej istnieje bardzo wyraźny naukowy konsensus: jak np. kwestie bezpieczeństwa żywności modyfikowanej genetycznie czy zmian klimatycznych. Bardzo wyraźne zaznaczanie obecności w debacie publicznej przez przeciwników nauki nie oznacza, że to ich argumenty powinny być tymi, które uczniowie znajdą w Internecie i przygotowują na lekcję w swoich mowach.

Klasyczna debata oksfordzka jest trochę zbyt długa na lekcję – 4 mowy na drużynę po 5 minut to razem 40 minut samych wystąpień. Pierwszą debatę warto jednak z uczniami omówić i w jakiś sposób zaktywizować osoby, które się do niej nie zgłosiły. Proponujemy więc, jeśli do dyspozycji jest tylko jedna godzina lekcyjna, aby drużyny w debacie na lekcji liczyły po 3 osoby: jedna osoba wprowadza temat, druga – argumentuje, trzecia – kontrargumentuje i podsumowuje, a każda z nich miała do dyspozycji maksymalnie 3-4 minuty – to będzie krótka debata, ale na początek w zupełności wystarczająca.

Jak przygotować debatę na lekcji?

Zrób drobne wprowadzenie do problemu, na temat którego chcesz debatować – zahacz o niego dyskusję w trakcie lekcji. Zobaczysz w ten sposób, czy pobudza on rzeczywiście waszą rozmowę i aktywizuje grupę, i czy w związku z tym wydaje się atrakcyjny uczniom.

Zaproponuj debatę i wybierz wraz z klasą drużyny. Przedstaw im tezę debaty oraz krótko zaprezentuj zasady, zwracając uwagę na takie elementy jak kultura dyskusji (np. korzystając z rozdziału „Czym jest debata oksfordzka?”). Na przygotowanie się do debaty powinni mieć około tygodnia. Jeśli chcesz, możesz zasugerować, do których źródeł warto sięgnąć, by dobrze się przygotować.

Razem z grupą przygotuj salę do debaty i przeprowadź ją jako marszałek (gdy debaty oksfordzkie są już znane w twojej szkole, możesz oddać tę funkcję uczniowi – jeśli jednak grupa styka się z nią pierwszy raz, warto, by mieli po niej bardziej doświadczonego przewodnika, który pomoże im przestrzegać reguł debaty).

Po debacie oddaj głos publiczności, aby uczniowie, którzy nie wzięli aktywnego udziału w sporze mogli powiedzieć, które argumenty wydały im się najbardziej przekonujące. Jeśli w mowach pojawiły się nieścisłości merytoryczne, warto je uzupełnić i doprecyzować.

Ocena takiej debaty za pierwszym razem powinna być możliwie pozytywna i wzmacniająca – dla większości uczniów wystąpienia publiczne są bardzo stresujące, a ostra ocena tych wystąpień nie wpłynie na to, że uczniowie zainteresują się debatami, a z pewnością nie przełamają oporów przed następnymi wystąpieniami.

Przykładowe tezy:

Język polski:

Stanisław Wokulski był bardziej pozytywistą niż romantykiem.
Edyp nie powinien poszukiwać prawdy o przekleństwie rzuconym na Teby.
Tytuły, które są w kanonie lektur szkolnych, tracą w oczach czytelników.

Historia:

Czechosłowacja nie powinna zaakceptować postanowień Układu Monachijskiego.
Decyzja Józefa Piłsudskiego o dokonaniu przewrotu majowego w 1926 roku była uzasadniona.
KKP „Solidarności” nie powinna przystać na porozumienie z rządem po “prowokacji bydgoskiej” w marcu 1981 roku.

Wiedza o społeczeństwie:

W Polsce należy zlikwidować Senat.
Projekt „Jugosławia” był skazany na porażkę.
Od ruchów społecznych należy oczekiwać przyjęcie praktyki „non violence”.

Etyka:

W Polsce powinno się zalegalizować eutanazję.
Obywatel powinien mieć prawo odmowy poboru do wojska w trakcie wojny.
Nakazy moralne wynikają bardziej z umowy społecznej niż z głosu sumienia.

II. Jak zorganizować turniej debat oksfordzkich

Przy organizacji pierwszego turnieju dobrze zgłosić się o pomoc do profesjonalnej organizacji debatanckiej, która działa w okolicy. Nawet jeśli nie uda się uzyskać pełnego wsparcia w organizacji turnieju, to na pewno jest szansa na otrzymanie wskazówek i dalszych porad dotyczących organizacji turnieju. Najważniejsze rzeczy, które należy przemyśleć to:

Liczba drużyn – będzie zależna przede wszystkim od tego, ilu uczestników jesteś w stanie zrekrutować. Na pierwsze edycje turnieju proponujemy 4, 8 lub 12 drużyn. W ten sposób łatwo jest nabyć doświadczenie w organizowaniu wydarzeń debatanckich, nie trzeba mieć dużego budżetu, a liczba osób potrzebnych do sędziowania i obsługi turnieju będzie niewielka.

Podział na grupy – głównym założeniem organizatora powinna być wartość edukacyjna, którą uzyskają uczestnicy, zatem odradzamy organizowanie turnieju w formacie pucharowym. Zdecydowanie lepszym sposobem jest podział drużyn na grupy. Polecamy podział na grupy z 3 lub 4 drużynami. W ten sposób drużyny debatuja w systemie każdy z każdym przynajmniej 2 lub 3 razy.

Składy sędziowskie – największą wartością do projektu wniesie doświadczony skład sędziowski. Na małych, początkujących turniejach dopuszczalne jest, żeby sędziował jeden doświadczony sędzia główny, ale co do zasady debatę powinien sędziować pełny, trzyosobowy skład sędziowski z marszałkiem, który prowadzi debatę. Liczbę sędziów determinuje liczba pokoiów, w których symultanicznie odbywają się debaty. Np. W grupie z czterema drużynami symultanicznie odbywają się dwie debaty, a zatem potrzeba sześciu sędziów i dwóch marszałków.

Tezy – bardzo trudną sztuką jest ułożenie dobrych tez turniejowych. W tym celu najlepiej skontaktować się z kimś bardziej doświadczonym, ponieważ pozorna prostota tego zadania sprawiła, że wielokrotnie zdarzało się w przeszłości, że uczestnicy debatowali na tezy nierówne, zbyt płytkie lub zbyt obszerne, szkodliwe lub zbyt trudne. Dobra teza:

powinna być ciekawa,
powinna być równa na obie strony (obie strony mają relatywnie tyle samo dobrych argumentów do wykorzystania oraz nie istnieją wygrywające argumenty, na które nie ma dobrej odpowiedzi),
powinna być odpowiednio głęboka (daje obu stronom duże pole do eksploracji, ale nie za duże, tak by strony nie poruszały skrajnie różnych aspektów danego zjawiska)
powinna być dostosowana do poziomu intelektualnego i emocjonalnego uczestników,
nie powinna zawierać w sobie stwierdzeń nienaukowych albo mowy nienawiści.

III. Od kogo można uzyskać pomoc

Warszawa
Fundacja Nowy Głos
Michał Kruszyński,
kruszynski.info@gmail.com
+48 663 355 990

Katowice
Fundacja Nowy Głos
– we współpracy z **KN Debat Oksfordzkich Uniwersytetu Śląskiego**
Kamil Berych,
kamil.berych@gmail.com
+48 535 290 980

Wrocław
Fundacja Nowy Głos
– we współpracy z **Klubem Debat Oksfordzkich Uniwersytetu Wrocławskiego**
Paweł Linke,
pawel_linke@wp.pl
+48 660 897 861

Lublin
Fundacja Nowy Głos
– we współpracy z **Akademią Aktywizacji**
Tomasz Palmi,
tomaszpalmi@gmail.com

Kraków
Krakowskie Stowarzyszenie Mówców
Krzysztof Buła,
debaty.dyskutant@gmail.com
+48 666 041 214

Poznań
Fundacja Edukacyjna G5
Marcin Łukaszewski,
m.lukaszewski@feg5.pl
+48 601 156 617

Tarnobrzeg
Tarnowska Liga Debatancka
Marcin Lewandowski,
marclewandowski@gmail.com
+48 607 753 639

Gdańsk
Instytut Debaty Publicznej
Jakub Winiecki,
jakub.winiecki@instytutdebaty.pl
+48 502 351 004

O AUTORACH

Michał Kruszyński – Fundator i prezes Fundacji Nowy Głos. Od 2013 roku zaangażowany jak koordynator, trener lub sędzia w szereg projektów o charakterze edukacyjnym, m.in. Cykl Debat o Samorządności, Warszawską Ligę Debatancką czy Akademickie Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich. Finalista i triumfator licznych turniejów debat oksfordzkich i parlamentarnych.

Bartosz Tarnowski – edukator i animator kultury, w latach 2016-2019 koordynator Warszawskiej Ligi Debatanckiej. Od powstania Fundacji Nowy Głos zaangażowany w jej rozmaite działania i projekty. Nauczyciel retoryki w I SLO „Bednarska”.

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut
Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze
środków Programu Fundusz Inicjatyw
Obywatelskich na lata 2014 – 2020

